

Staan verband metselwerk

architect

Adriaan Dessing

een migrantenfamilie uit Duitsland geeft Westland
en Nederland 8 architecten.

door ir. P.A.M. Piet van der Valk

Inhoud:

Pag	5.	Architectuur van de Westlandse familie Dessing
Pag	5.	Architectuur
Pag	5.	De oorsprong van de familie Dessing
Pag	7.	Stamboom van de familie Dessing eerste 3 generaties
Pag	8.	Van timmerman/aannemer naar ontwerper en architect
Pag	9.	Goudse Tak
Pag	15.	Goudse Tak Stamboom
Pag	16.	Maar hoe ging het verder in Naaldwijk
Pag	18.	Adrianus Gerardus Wilhelmus (Adriaan) Dessing
Pag	21.	Gemeentearchitect van Naaldwijk
Pag	24.	Werken van Adriaan Dessing
Pag	53.	Samenwerking tussen vader Adriaan en zoon Wim
Pag	57.	Tijdgenoten van Adriaan in het Westland
Pag	57.	Jan van Vliet
Pag	58.	W.H.J. Jolink
Pag	59.	Eisso Reitsema
Pag	60.	Jos Margry
Pag	61.	S.G. van den Akker
Pag	63.	Wilhelmus Georgius Johannes (Wim) Dessing
Pag	71.	Robert Dessing
Pag	72.	Naaldwijkse Tak Stamboom
Pag	73.	Lijst van werken die door Adriaan Dessing werden ontworpen
Pag	74.	Lijst van werken die door Wim Dessing werden ontworpen
Pag	75.	Achtergrond van Piet van der Valk
Pag	76.	Verantwoording van de getoonde Foto's
Pag	76.	Bronnen

Versie september 2023

Architectuur van de Westlandse familie Dessing

● De Naaldwijkse architect Adrianus Dessing is een van de acht, mogelijk zelfs negen architecten die zijn voortgekomen uit deze familie, waar BN-er Floortje Dessing ook een nazaat van is. De van oorsprong Lutherse migrantenfamilie is uit Duitsland afkomstig en streek eerst in Loosduinen neer. Door het ontbreken van een archief en publicaties, was er van de Westlandse tak eigenlijk niets te vinden. Maar wanneer men de bouwresultaten van met name Adrianus Dessing in het Westland ziet, dan zou het een groot gemis zijn als dit voor de toekomst onbekend blijft. Dat motiveerde mij zeer, hetgeen van deze architect en zijn familie bekend is te verzamelen en aan dit stuk toe te voegen.

Architectuur

● Wanneer we over architectuur schrijven, is het goed om aan te geven wat we hier onder verstaan. Wikipedia zegt hierover het volgende; Architectuur is de kunst en wetenschap van het ontwerpen van de gebouwde omgeving; inclusief steden, gebouwen, interieurs, landschappen, meubelen, objecten enzovoort. Vroeger werd het woord bouwkunst meer gebruikt, dat nu voornamelijk nog voor de esthetische kant van het bouwen wordt gebruikt, terwijl bouwkunde met name voor de technische kant wordt gebruikt. Een beoefenaar van de architectuur kan een architect worden genoemd. Volgens het vroegste overgeleverde werk over het onderwerp, “*Over architectuur*” van de Romein Vitruvius, is de architectuur gestoeld op drie principes: schoonheid (*venustas*), stevigheid (*firmitas*) en bruikbaarheid (*utilitas*). Ze kan dan worden omschreven als de balans tussen deze drie elementen, waarbij geen van drieën dus overheersend is ten opzichte van de andere twee. Wanneer we naar de werken van Adrianus Dessing kijken gaan deze drie elementen zeker in hun samenhang op.

Oorsprong van de familie Dessing

- De van oorsprong Lutherse familie Dessing is afkomstig uit het Duitse Osnabrück. Kadastrale kaart van Monster ca 1820, onder invloed van de Franse periode ook in het Westland gemeen goed geworden. Hierop staan de 3 woningen aangegeven waar o.a. Johann Christoph Dessin 1774 – 1846 na zijn huwelijk 26 januari 1800 samen met Antje van Dijk 1772 – 1848 woonden. Johann was kleermaker van beroep, evenals hun zonen Albregt, de vrijgezelle Christianus en Martinus die allen ook rond het kerkplein in Monster woonden. Door zijn huwelijk met de katholieke Antje is hij, naar wordt aangenomen, tot de katholieke kerk overgegaan.

Onderzoeks
werk van
Gerard
Beijer
Tekening:
H.A.W.

- **Pieter Dessing**, het jongste en elfde kind van Johann en Antje werd geboren op 1 maart 1816 in Monster en we kunnen hem beschouwen als de Nederlandse stamvader van deze familie. Pieter was gehuwd met **Gerarda** 't Hoen. Gedurende z'n werkzame leven was hij timmerman/aannemer. De activiteiten hielden niet op bij het bouwen van het huis, maar ook het interieur, de meubels werden in deze tijd naar de wens van de opdrachtgever soms meegeleverd. Dit was het zogenaamde schrijnwerk. Zowel zijn bedrijf als het gezin waren gehuisvest aan de Langestraat (nu Herenstraat) nr. 25 te Naaldwijk, later werd dit door her nummering nr. 43. In 1878 overleed Pieter op 62-jarige leeftijd.

- **Zoon Willem**, geboren op 30 april 1848 te Naaldwijk, nam na het overlijden van zijn vader het bedrijf over. **Willem** kreeg met zijn eerste vrouw Wilhelmina van der Ende vijf kinderen, waarvan er vier jong stierven. Ook zij overleed jong. Willem hertrouwde in 19 aug 1882 met de 7 jaar jongere **Johanna** de Vreede. Zij kregen elf kinderen, van wie er ook weer 6 jong kwamen te overlijden. De Dessings vormden zeer hechte en katholieke gezinnen met grote kinderscharen. Zij hadden een zeer nauwe band met de Adrianusparochie en het katholieke leven in Naaldwijk en dat legde hen geen windeieren.

● **Adrianus**, geboren 23 november 1883 als oudste zoon van **Willem** en **Johanna**, bewoonde later met zijn gezin, dezelfde woning in de Herenstraat te Naaldwijk. Zie de kadastrale kaart op pagina in dit boekwerk. Zowel Adrianus (**Adriaan**) als zijn vrouw Hillegonda (**Gonda**) Kester bleven er wonen tot aan hun dood. Pas na de dood van Hillegonda in 1960 werd de woning met achterliggende werkplaats verkocht aan P. Verduijn.

Foto: kadastrale kaart Naaldwijk onderzoekswerk van Gerard Beijer

De woning van de Dessings in de Herenstraat te Naaldwijk helemaal rechts en de poort naar de Werkplaats.

Van timmerman/aannemer naar ontwerper en architect

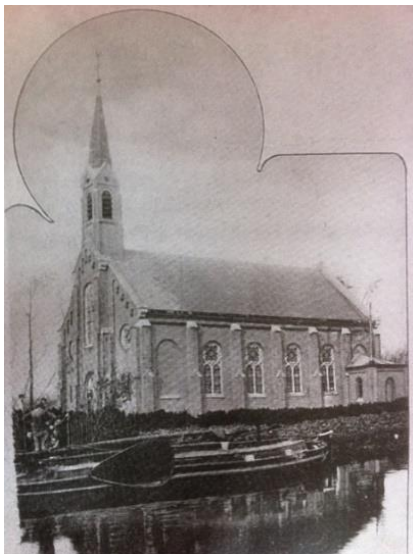
- De vier jaar oudere broer van **Willem, Chris** (1844-1913), was van huis uit timmerman en voerde al vroeg werken voor het bedrijf van zijn vader uit. Hij was betrokken bij de bouw van de oude Adrianuskerk te Naaldwijk (1868-1869) en bij de oorspronkelijke H.H. Martelaren van Gorcumkerk in De Lier (1870-1872). **Chris** tekende en bouwde de kerk in De Lier voor f. 25.000,-. Hij woonde toen nog bij zijn ouders in Naaldwijk. De Parochie in De Lier verbouwde deze kerk in de loop van de jaren 1929 tot 1956 geleidelijk tot zijn huidige ruimere vorm en grootte. Dat gebeurde naar het ontwerp van de architecten Evert en Herman Kraaijvanger.

Ansichtkaart zicht vanuit de Dijkweg naar de Harmonie links met daarachter de oude Adrianuskerk

- **Pieter** nam in 1868 als onderaannemer van metselbedrijf Franken, die het werk voor f. 53.900 zou realiseren, al het timmerwerk aan van de oude Adrianus Kerk aan de Dijkweg. **Chris** werd de projectleider voor de uitvoering van dit aangenomen timmerwerk. De kerk was ontworpen door Herman Jan van den Brink, een wijnhandelaar uit Rotterdam, een wat achterdochtige man, die als hobby het ontwerpen van bouwkundige werken had. Een autodidact dus. Het werk eindigde niet goed voor met name het metselbedrijf Franken. Engelbertus Joachim Franken was een schoonzoon van Pieter en gehuwd met zijn oudste dochter Johanna Maria Cornelia. Een en ander zal best voor wat extra overleg hebben geleid. De toren verzakte en dit gaf de nodige problemen die opgelost diende te worden. Waarschijnlijk door het ontbreken van noodzakelijke heiwerk. Begin 1870 werd het werk toch opgeleverd. Lekkage en scheurvorming daar waar kerk en toren tegen elkaar gebouwd waren, bleven het gebouw parten spelen. Architect A.C. Bleys uit Hoorn en architect Hendrik Hana uit Amsterdam, werden als deskundigen en onderzoekers hierbij betrokken en met steun van derden kwam men tot de conclusie dat er hersteld moest worden. Begin 1877 werd voor ca f 15.000 opdracht gegeven verbeteringen aan te brengen. Heiwerk en een meer flexibele overgang van Kerk naar de toren met verdere wijzigingen en verbeteringen werden doorgevoerd. Een en ander heeft mogelijk mede geleid tot het faillissement van het bedrijf van Franken. **Chris** moet van dit hele proces veel geleerd hebben.

● In 1873 ging **Chris** voor een bouwbedrijf in Delft werken en nam afscheid van het bedrijf van z'n vader. Hij trouwde 29 april 1876 met Catharina Wennekers. Een paar maanden na hun huwelijk verhuisde het stel naar de Karnemelksloot 136 te Gouda, vergezeld van twee poezen en een rollade. Daar was **Chris** inmiddels voor de aannemersfirma Mulder uit Gouda gaan werken. Na een paar jaar nam hij dit bedrijf over en zette het onder zijn eigen naam voort.

H.H. Martelaren van Gorcumkerk te de Lier zoals deze er voor 1929 en na 1930 uitzag.
Foto's: internet

Vanuit Gouda ontwierp **Chris** de katholieke jongensschool in Naaldwijk, die in 1890 aan de Dijkweg werd gebouwd. Nog vóór 1907 maakte hij het eerste plan dit gebouw om te vormen tot een R.K. meisjesschool. Deze laagbouw vormde de voorloper van de latere Bernadetteschool. In 1915, toen

Chris al was overleden, maakte zijn Naaldwijkse neef Adrianus (**Adriaan**) Dessing een ontwerp voor de gehele Bernadetteschool, waarvan de 1ste fase in 1916 werd ingewijd. We komen hier nog op terug.

Eerste deel van de Genealogie van de familie Dessing

De Goudse tak

- We zullen eerst de Goudse tak van de familie Dessing beschrijven, alvorens die van de Naaldwijkse tak beet te pakken en **Willem** en zijn zoon **Adrianus** en kleinzoon **Wim** Dessing te volgen.

Jongensschool, een laag links en Martinus Stichting Naaldwijk aan de Dijkweg. Foto: H.A.W.

- **Chris** was vanuit Gouda ook actief als aannemer in het Westland. Zo bouwde hij in 1893 in tien maanden tijd de Andreaskerk te Kwintsheul, naar het ontwerp van de Delftse architect Jos Tonnaer. Een interessante bijkomstigheid is dat de zoon van Chris, Christianus Simon 1883-1955, later naar het seminarium zou gaan om priester te worden en van 8 november 1907 tot en met 13 maart 1908 in Kwintsheul werd geplaatst om de parochie te helpen en ervaring op te doen. In 1923 zou Christianus

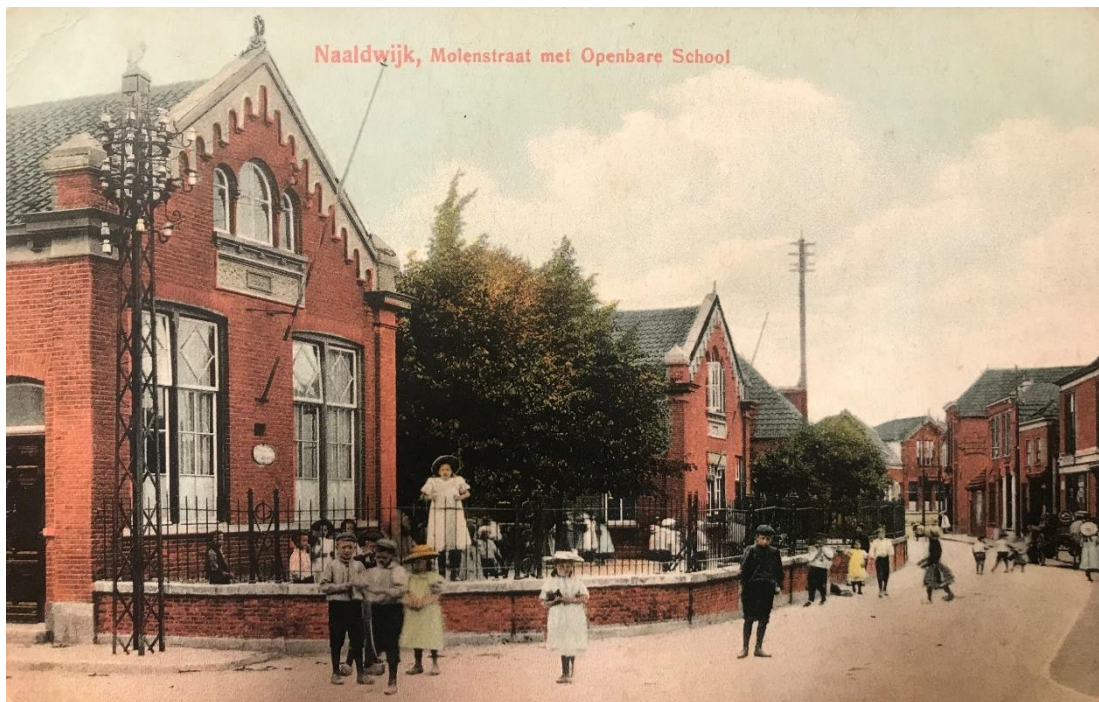
Als aannemer bouwde Chris bijzondere bouwwerken

Foto: P.V.

uittreden en op 30 januari 1924 in het huwelijk treden met Anna Nozeman. Dit werd door Chris en z'n vrouw Catharina niet van hun zoon geaccepteerd en Christianus en Anna leden hier sterk onder en werden min of meer uit de familie verstoten. Er worden een zoon en een dochter uit dit huwelijk geboren. De zoon Chris zou de vader worden van Floortje Dessing, zie pagina 14 en 15.

In 1900 bouwde hij in veertien maanden tijd, naar het ontwerp van Albert Margry van het gelijknamige bureau Margry en Snickers uit Rotterdam, de Johannes de Doperkerk aan de Herenstraat te Wateringen. Hij ontwikkelde zich steeds meer tot 'selfmade' architect van met name Rooms-Katholieke kerkelijke gebouwen. **Chris** was een aanhanger van de bekende Roermondse architect Pierre Cuypers. Cuypers was de architect van onder andere het Rijksmuseum en het Centraal Station in Amsterdam. Maar hij was vooral bekend door de circa 70 kerken die hij bouwde en restaureerde. Cuypers werkte door heel Nederland en zo reisde **Chris** op bepaalde dagen met hem mee het land in, om de uitgangspunten van zijn ontwerpen beter te kunnen doorgronden. In 1890 ontwierp Chris voor de toen nieuwe begraafplaats aan de Oude Gouwe (nu de Graaf Florisweg) een rouwkapel in neo-romaanse stijl. Op 23 mei 1891 wijdt Pastoor Malingré de kapel in. En in 1909 kreeg deze pastoor daar een ereplaats.

- In Gouda kreeg Chris vanaf het begin van de 20ste eeuw nog meer bekendheid als architect. Hij ontwierp de Sint-Jozefkerk, die ook wel te boek stond als de Gouwekerk op de Hoge Gouwe. De bouw van de kerk verliep van 1902 tot 1904. Op de plaats van de oude kerk verrees de nieuwe kerk in neogotische stijl. De Gouwekerk werd 80 meter hoog. Critici zoals Jan Kalf, een vriend van Pierre Cuypers en destijds directeur van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg, was niet erg enthousiast over het ontwerp voor de Gouwekerk. Maar **Chris** werd desondanks in 1906 ook de architect van de pastorie die bij deze kerk hoorde. Wat later ook van het parochiehuis aan de Westhaven 33 te Gouda, tegenwoordig bekend als de 'Sint-Theodorusstichting'. Deze bouwde hij in neorenaissancestijl, een reststijl waarin teruggegrepen wordt naar vroegere stijlkenmerken. Beide objecten zijn inmiddels verheven tot Rijksmonument. In het toenmalige bisdom Haarlem ontwierp hij diverse Rooms-Katholieke kerken, met name in Amsterdam, Zaandam, Halfweg, Heerhugowaard, Rotterdam, Woerden en Zoeterwoude. Een aantal maal bouwde hij ze ook. In Naaldwijk ontwierp Chris in 1909 een kleuterschool op de hoek van de Molenstraat en de Prinses Julianastraat.

De kleuterschool op de hoek van de Molenstraat en de Prinses Julianastraat ansichtkaart

- Verder bouwde **Chris** de markante watertorens van Schoonhoven en ontwierp en bouwde hij die van Utrecht. Hij ontwierp ook enkele scholen zoals de R.K. Aloysiusschool aan de Spieringstraat in Gouda

en de Sint-Cornelius of jongensschool aan de Kanaalstraat 147-149a in Amsterdam. Later kwam daar aan de Kanaalstraat 100-102 de meisjesschool bij. Naast zijn werk als aannemer-architect was **Chris Dessing** politiek actief. Hij maakte negentien jaar deel uit van de gemeenteraad van Gouda.

*Gouwe Kerk te Gouda.
Foto:Wikiwand*

*Heilige Hart van Jezus Kerk in
Heerhugowaard. Foto:Wikipedia*

Toen de Maatschappij tot bevordering der Bouwkunst een voorloper van de huidige Branchevereniging van Nederlandse Architectenbureaus (BNA) rond 1910 verbood om gelijktijdig architect en aannemer te zijn, werd **Chris** architect. Hiermede kwam een eind aan /een praktijk die zowel in de 18de als de 19de eeuw overal in Nederland werd gehanteerd. Hij overleed drie jaar later op 27 september 1913, op 69-jarige leeftijd te Gouda.

- Inmiddels zijn er zelfs al weer gesloopt, zoals de St. Vincentiuskerk die werd gebouwd in de periode 1899-1901, als gevolg van toename van het aantal katholieken in de toen nog in aanbouw zijnde Kinkerbuurt (Amsterdam-Oud West). Het was een grote driebeukige basiliek met een hoge, terzijde staande toren, rechts naast de voorgevel. Deze toren had een achthoekige bovenbouw met hoekpinakels en een naaldspits. Met name wegens de hoge toren (67 meter), de hoogste rooms-katholieke kerktoren die sinds het herstel van de katholieke hiërarchie (1853) in Amsterdam is gebouwd, was dit een zeer markante kerk.

Vincentiuskerk exterieur links en het interieur te Amsterdam rechts. Foto's: Internet.

In het voorjaar van 1989 werd de kerk gesloopt. Er staan nu appartementen en een kleinere kerkzaal.

• Ook bij de volgende generaties speelde architectuur een rol. Het vierde kind van **Chris, Jacobus Petrus (Koos) Dessing** (1880-1966), volgde hem op als architect. Enkele fraaie en bekende werken van hem zijn het St. Jozefpaviljoen en de woonwijk aan de St. Jozefstraat te Gouda. In Monster heeft hij de zijbeuken van de R.K. St. Machutus-kerk in 1920 ontworpen.

Koos jr. een zoon van Jacobus Petrus en een kleinzoon van **Chris**, werd chef de bureau van het architectenbureau van zijn vader **Koos sr.**. Maar uiteindelijk kwam dat onder een andere verantwoordelijke architect te staan. Tegenwoordig is het in Rotterdam gevestigd onder de naam De Jong, Gortemaker, Algra.

Woningen aan de St. Josephstraat te Gouda architect Jacobus Dessing. Foto: Wikimedia.

• Een zoon van deze **Koos jr.**, is **Ruud Dessing**, hij heeft nu het Bureau voor Architectuur en Ruimtelijke Ordening Martini BV, kortweg **Martini-Architekten** door overname in bezit gekregen. Zij zijn gevestigd in Groningen en ontwerpen daar tal van projecten.

Huidige architectuur van Martini-Architekten uit Groningen, een plan uit Uithuizermeeden. De Amsterdamse school komt weer boven. Foto: Martini-Architekten

- Een achterkleindochter van **Chris** is de bekende Nederlandse **Floortje Dessing**. Floortje is een achterachternichtje van **Adriaan**. Zie verder op de stamboom.

Floortje Dessing Foto: internet

- Tot slot is er in Amsterdam een achter-achterkleindochter van **Chris**, zij heet **Anne Dessing**. Zij heeft haar studie in 2012 aan de Academy of Architecture in Amsterdam met succes afgerond. Zij is de jongste wanneer we uitgaan van de groep architecten van deze familie. Zij runt nu **Studio Anne Dessing**.

Anne Dessing. Foto: website Studio Anne.

• Zoon **Koos** van **Chris** en **Catharina**, werd reeds eerder in dit stuk genoemd. Maar ook over sommige van de overige kinderen zijn enkele bijzonderheden bekend. Zo werd hun zoon **Christianus Simon** tot priester gewijd maar trad na 16 jaar uit om toch een huwelijk met **Anna** Nozeman te kunnen aangaan. Hij werd oprichter van het stencilbureau 'Amstelodamum' tevens verrichtte vertaal- en typewerk voor studenten en schreef op latere leeftijd een 2 tal boeken over kerkelijke gebouwen. Een boek over de abdij van Egmond en een over de St. Janskerk te Gouda. Deze **Christianus** en **Anna** kregen een zoon **Chris** en dochter **Anna**, **Chris** nam samen met z'n zus **Anna** het kopieerbedrijf van vader **Christianus** over. **Chris** trouwde met **Maria** Douwes en zij werden de ouders van **Floortje** Dessing. Zoon **Joannes** van **Chris** en **Catharina** kwam als medefirmant in de bouwmaterialenhandel terecht en werd later als beëdigd makelaar in het onroerend goed. Zoon **Cornelis** was handelaar in bouwmaterialen. Zoon **Joseph** was aannemer van kerken, scholen en utiliteitswerken. Zoon **Antonius** was handelaar in bouwmaterialen vóór 1932 als medefirmant van de firma Joh. Dessing & Co, en ná 1932 onder de naam Antoon Dessing en weer later onder de naam Dessing Bouwmaterialen. B.V. Maar ook zoon **Marinus** was werkzaam als handelaar in bouwmaterialen. Jammer dat van de zussen weinig bekend is, maar duidelijk is in ieder geval dat naast architecten meer familieleden in de bouw werkzaam waren.

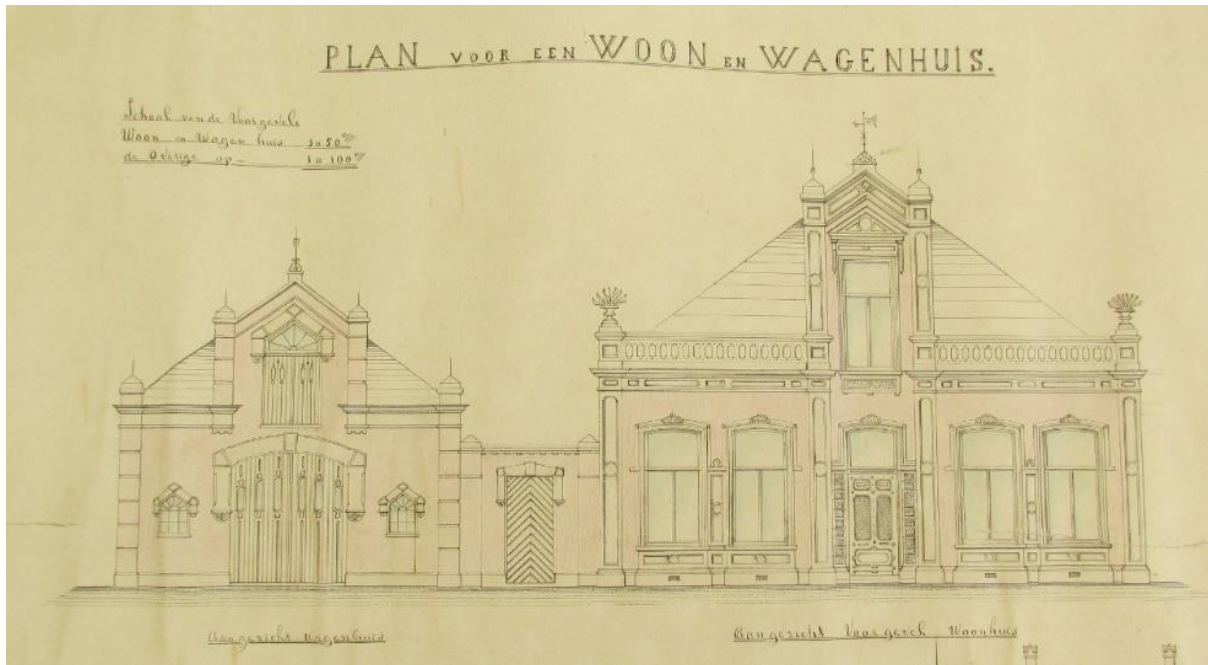
Het gezin van Chris Dessing en Catharina Wennekers voor hun huis in Gouda, rechts op de stoel Koos, De foto is uit 1909 en uit de collectie van Ruud Dessing en werd bewerkt door Bianca v.d. Berg.

Goudse Tak familie Dessing

Christianus Chris Dessing		X		Catharina Wennekers	
1844 Naaldwijk *				1854 Naaldwijk *	
1913 Gouda †				1920 Amsterdam †	
Architect te Gouda					
17 kinderen					
Jacobus Koos Dessing	Geertruida Peeters	Chris Dessing	Anna Nozeman	Antonius Dessing	Hendrica Brummer
1880 Gouda *	X 1882 Gouda *	1883 Gouda *	X 1892 Leiden *	1894 Gouda *	X 1894 Almelo *
1966 Gouda †	1959 Gouda †	1955 Amsterdam †	1879 Amsterdam †	1973 Gouda †	1947 Gouda †
Architect te Gouda					
11 kinderen		2 kinderen		8 kinderen	
Jacobus Koos jr. Dessing	Margriet Kruysheer	Chris Dessing	Maria Douwes	Chris Dessing	Bernadina van Pavoort
1921 Gouda *	X 1926 Gouda *	1929 Amsterdam *	X 1939 Ginniken en Bavel *	1921 Gouda *	X 1925 Gouda *
Chef de bureau					
2 kinderen		4 kinderen		5 kinderen	
Ruud Dessing	Astrid	Floortje Dessing		Antonius Dessing	Hendrica Spruit
1955 Gouda *	X	1970 Heemstede *		1952 Gouda *	X 1958 Haastrecht *
Architect te Groningen		T.V. presentatrice			
				kinderen	
				Anne Dessing	
				Architecte te Amsterdam	

Maar hoe ging het verder in Naaldwijk

- We komen nu weer bij de Westlandse tak en wel bij **Willem Dessing**, de vier jaar jongere broer van **Chris. Willem** was de vader van **Adrianus. Willem** had het bedrijf van vader Pieter overgenomen en had zich tot meester-timmerman ontwikkeld, maar verrichtte ook tekenwerk. Zo maakte hij een tekening voor de woning Lange Broekweg 2 te Naaldwijk.

Deze tekening is een deel van een grotere tekening die in bezit is van de familie Knoll, die van 1980 tot 2017 eigenaar van het pand was. Het pand is een gemeentelijk monument.

Foto: P.V.

Origineel plafond.

Foto: P.V.

In de volksmond wordt dit wel een 'Roozenburgwoning' genoemd. Waarmee op de Naaldwijkse bouwer Cornelis Martinus Roozenburg wordt gedoeld. Hij zou meerdere panden in gelijke architectuur in Naaldwijk en Honselersdijk hebben gerealiseerd, zoals de Dijkweg 43 en Zuideinde 32 te Naaldwijk en de Molenlaan 8 te Honselersdijk. C.M. Roozenburg werd op 18 februari 1899 als gemeente architect van Naaldwijk genoemd. Hij stierf een jaar later. Opdrachtgevers van de woning aan de Lange Broekweg 2 waren de ongehuwde broers Martinus en Pieter Sprinkhuizen. Uit het verleden is bekend dat de relatie tussen de families Dessing en Sprinkhuizen zeer goed was. Onder aan de

tekening staat de naam **W. Dessing Pzn.** Dit gegeven en de omgang van de beide families, versterkt het vermoeden dat we er vanuit mogen gaan dat niet alleen het ontwerp voor deze woning, maar ook de bouw door **Willem Dessing** in 1877 werd uitgevoerd.

Lange Broekweg 2 te Naaldwijk

Foto: P.V.

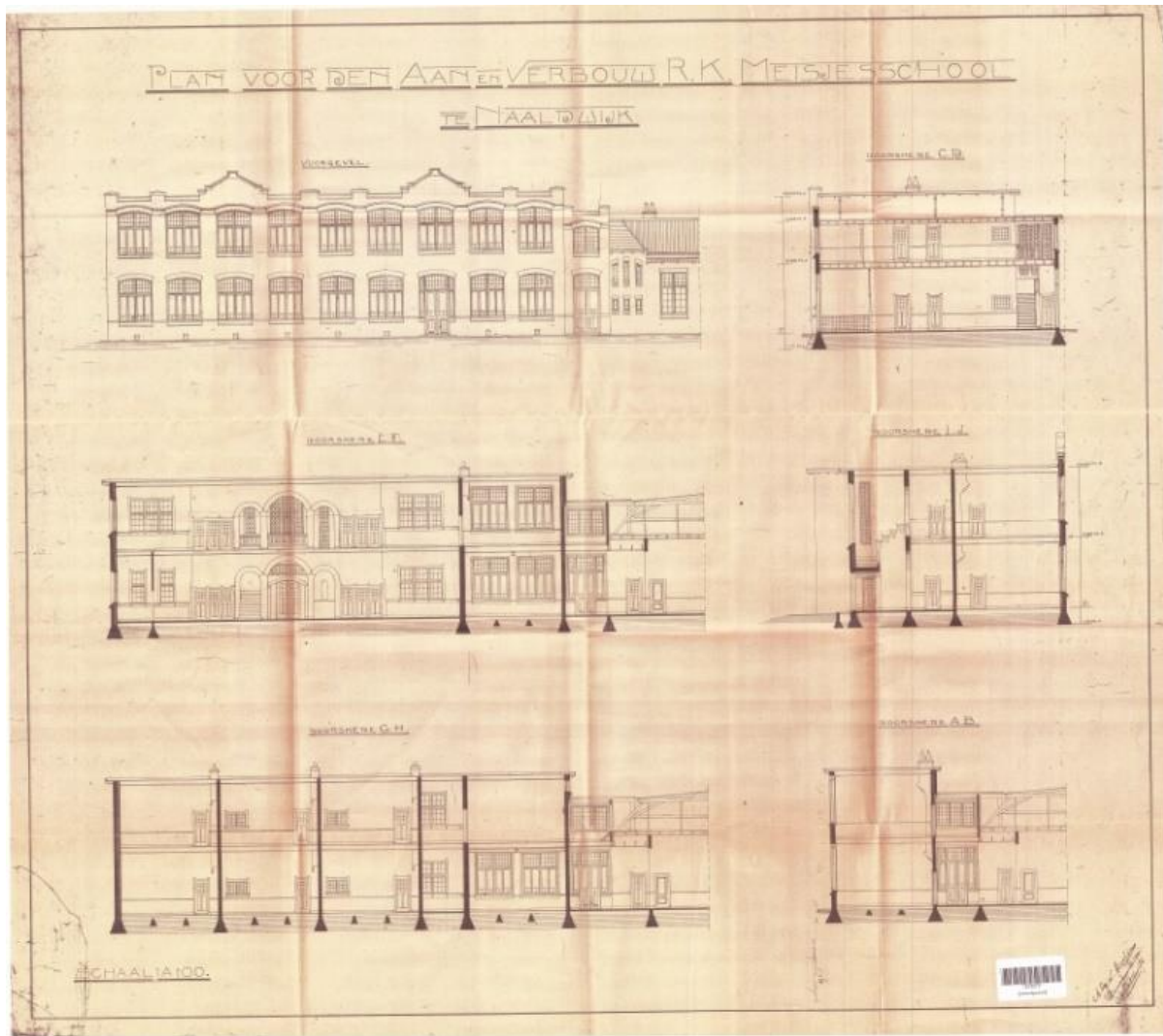
Agatha Sprinkhuizen-Wennekes, de moeder van Martinus en Pieter, vond nadat haar man en haar drie dochters, die gedurende in de eerste jaren van hun huwelijk al te vroeg overleden, goede afspraken belangrijk. Zij was op dat moment immers nog eigenaresse van de boerderij 'de Vlietwoning' met veel land richting de Lange Broekweg. De Vlietwoning is goed zichtbaar vanaf de snelbinder die over het Vlietpolderplein loopt. **Pieter** Dessing, de eerder genoemde stamvader van de familie Dessing, was op verzoek van Agatha, mede-getuige bij de ondertekening van een koopacte die de familie Sprinkhuizen sloot met de Adrianus Parochie. Dit stuk werd mede door haar en haar ongehuwde zoons, de broers Martinus en Pieter ondertekend. Notaris Metman uit Wateringen had de acte op 8 februari 1865 opgesteld, die toen mede door de toenmalige Pastoor Nicolas Husing van Naaldwijk en P. Koene namens de Adrianus Parochie werd ondertekend.

In het boekwerk over de genealogie Dessing, lezen we overigens dat **Willem** later architect te Naaldwijk was. Architect moeten we in dit verband lezen als aannemer/architect en bevestigt eigenlijk alleen dat hij dus ook ontwerpen maakte. In dit verband is het zeker interessant nog eens na te gaan hoe de andere drie eerder genoemde *Roozenburgwoningen* tot stand zijn gekomen. Mogelijk heeft **Willem** Dessing ook aan ontworpen of gebouwd.

In 1900 besloten een groep tuinders een eigen nieuw gebouw aan de Haven te realiseren. Het veilingbestuur kocht een huis met een stuk grond waar een grote loods werd gebouwd onder leiding van meester timmerman Willem Dessing. Willem was hier architect en aannemer.

Willem had nog een jongere broer **Petrus Christiaan** Dessing, 1860 – 1921, gehuwd met Klazina Johanna Verwoerd uit Gorinchem. Het stel had 15 kinderen waarvan er 3 jong stierven. Hij was als timmerman in de bouw terecht gekomen. Deze Pieter is overleden ten gevolge van een ongeluk met de bouw van een lift in het Girokantoor aan de Spaarneplein te Den Haag.

De afdruk van de ontwerptekening van de Bernadetteschool aan de Dijkweg Naaldwijk. Foto H.A.W.

Eerste deel van de omvorming naar een meisjesschool. Foto: oude ansichtkaart H.A.W.

- Van de opleiding van **Adriaan** weten we niet zo veel. Wel is duidelijk dat er goed contact was tussen **Adriaan** en z'n oom **Chris** en later diens zoon **Koos** in Gouda. De stijl waarin Adriaan zijn ontwerpen maakte is het best te omschrijven als de Amsterdamse school. Dit was een stroming in de architectuur die in het begin van de 20ste eeuw populair werd. Michel de Klerk, Piet Kramer en Joan van der Mey zijn bekende namen uit deze tijd. De gebouwen kenmerkten zich door de vaak plastische gevels met versieringen in baksteen met accenten in onder andere natuursteen. Maar ook traditionele materialen als dakpannen, riet en hout werden veel toegepast. Zij maakten prachtige werken in Amsterdam voor instituten met veel geld, maar ook voor enkele woningbouwverenigingen. Het was namelijk de tijd waarin aandacht voor de arbeiderswoningen ontstond. Mede onder invloed van deze stroming is de Woningwet tot stand gekomen. Voorbeelden van deze stroming zijn het Stedelijk Museum en het Scheepvaartmuseum in Amsterdam en de Bijenkorf in Den Haag. Het Schip in Amsterdam is een voorbeeld van een woningbouwproject dat volgens de Amsterdamse school is opgezet. Het is goed om daar, nu we Adriaan Dessing een beetje kennen, ook Westlandse voorbeelden van hem naast te leggen.

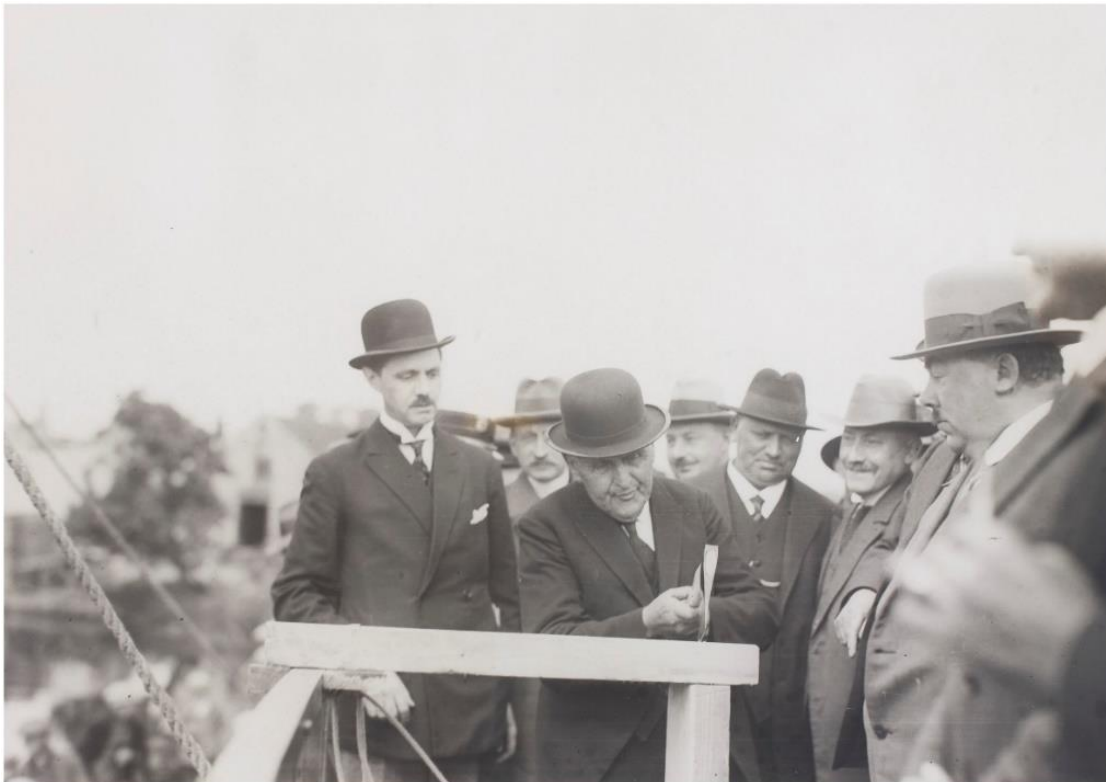

Voorbeeld met stijlkenmerken van de architectuur van Adrianus Dessing. Foto: P.V.

- De door **Adriaan** Dessing ontworpen gebouwen zijn aan de buitenzijde opgetrokken uit metselstenen. Tot ca 1930 werden de buitenmuren, van de woningen die hij ontwierp, veelal in steens metselwerk uitgevoerd en na die tijd praktisch alleen nog als een spouwmuur. Het gekozen metselverband van de bakstenen werd als Kruisverband voor het steens metselwerk en Noorsverband of kettingverband voor de spouwmuren toegepast. Het Kruisverband in een steens muur ontstaat wanneer men om en om een laag koppen en een laag strekken verwerkt, zie binnenzijde van de kaft voorin het boekwerk. De strekken laag verspringt dan per 2 lagen een kop. Het Noorsverband in een spouwmuur, komt neer op twee strekken en een kop, waarbij de kop per laag een en 'n kwart strek verspringt, zodat het kettingbeeld ontstaat, zie de binnenzijde van de kaft achterin het boekwerk. Een strek is een steen in de lengte en een kop een steen in de breedte. Boven de kozijnen werden rollagen gemetseld. Een rollaag is een rij stenen op z'n kant. Deze werden ook boven de plintstenen verwerkt, die beiden vaak in een wat donkerder kleur werden gekozen. De binnen- en buitenkozijnen werden in fraai geprofileerd hout uitgevoerd. Glas in lood zien we veel in de bovenramen van de begane grond en in de binnendeuren toegepast. Aan het voordeurkozijn werd veel aandacht besteed. In enkele gevallen was er een ronde bovenkant van de deur, die zich doorzette in een platte rollaag, al of niet verdiept en soms ook in afwijkende kleur steen. Het dak werd veelal belegd met vlakke dakpannen type de Tuile du Nord in geglazuurde uitvoering, rond 1928 in de roodbruine kleur en later in de zwarte kleur.

Gemeentearchitect van Naaldwijk

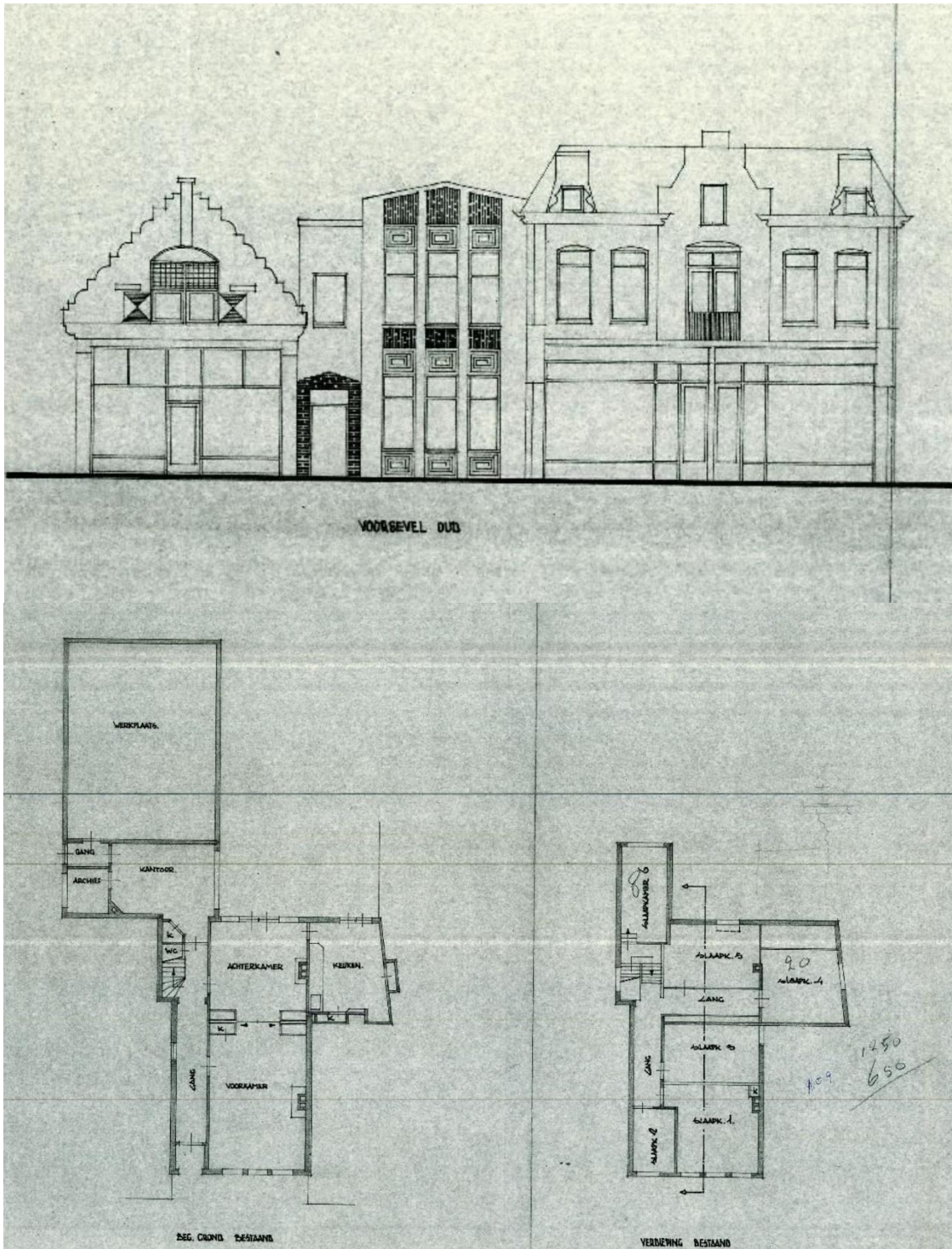
- **Adriaan** volgde W. van der Molen Kuipers in 1910 op als gemeente-architect van Naaldwijk en vervulde deze functie van 18 april van dat jaar tot en met 25 november 1927, hij werd daarna zelf opgevolgd door de heer K. van Gemert. Maar interessant is het dat twee en een half jaar later op 21 jun 1930, van Gemert al weer wordt opgevolgd door de heer Leendert Torn. Deze Leendert was tot dan toe werkzaam als tekenaar/ontwerper bij **Adriaan** Dessing.

v.l.n.r burgemeester dhr. Th.P.J. Elsen, dhr. Westeijn, raadslid dhr. J.J. Roels, gemeentesecretaris dhr. J. Verhoeff en gemeentearchitect A.G.W. Dessing.

Dit t.g.v. de opening van het water dat de Molenlaan in Honselersdijk kruist. Foto H.A.W.

Adriaan was geen lid van de BNA. Ook in het Nederlands Architectuur Instituut (NAI) is niets van hem bekend. **Adriaan** voerde in zijn rol als architect en gemeente-architect, ook werken uit als aannemer, zoals ook evenals zijn pa en opa. Deze combinatie is tegenwoordig ondenkbaar. In het begin van dit artikel gaven we al aan dat men onder druk van de BNA vanaf 1910 naar een keuze voor de beroepsgroep trachtte te komen. Men koos voor het vak als aannemer/bouwer of men beperkte zich tot het ontwerpen ervan. Onderstaand de voorgevel (midden) en platte gronden van woning, kantoor en werkplaats van de familie Dessing aan de Heerenstraat 43 te Naaldwijk tot 1962.

Een gedeelte van de verbouwingstekening uit 1962

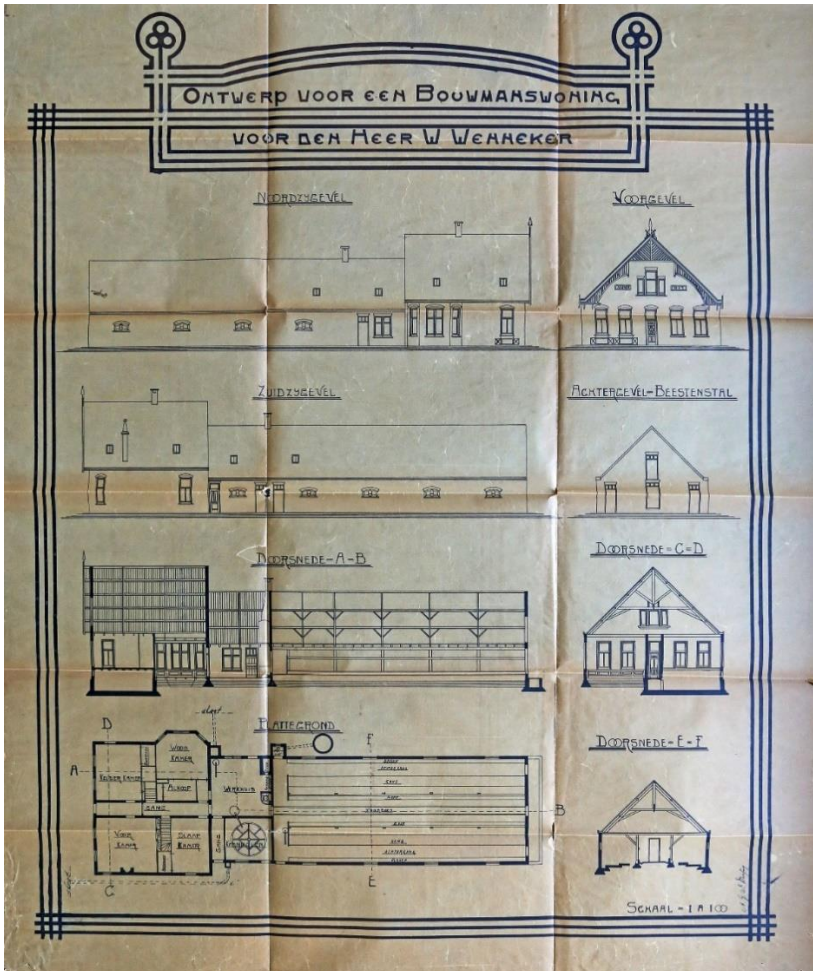
Tekening uit bouwarchief gemeente

Foto rond 1947 van het gezin van Adriaan en Hillegonda (Gonda) Kester, 2de van links zoon Wim en zoon Harry de 1ste van links en zijn vrouw Maria van Leeuwen 3de van links. Foto werd gemaakt in de woonkamer kijkende naar de schuifdeuren (kamer en suite) Foto: uit de collectie van René Dessing

Werken van Adriaan Dessing

- Er staan veel werken van **Adriaan Dessing** in en om Westland. Het oudst bekende ontwerp kan de bouwmanswoning te Abtswoude zijn, nu de wijk Voorhof te Delft,

*Tekening bouwmanswoning in opdracht van dhr. W. Wenneker.
Foto: Henk Groenendaal, historische werkgroep Schipluiden.*

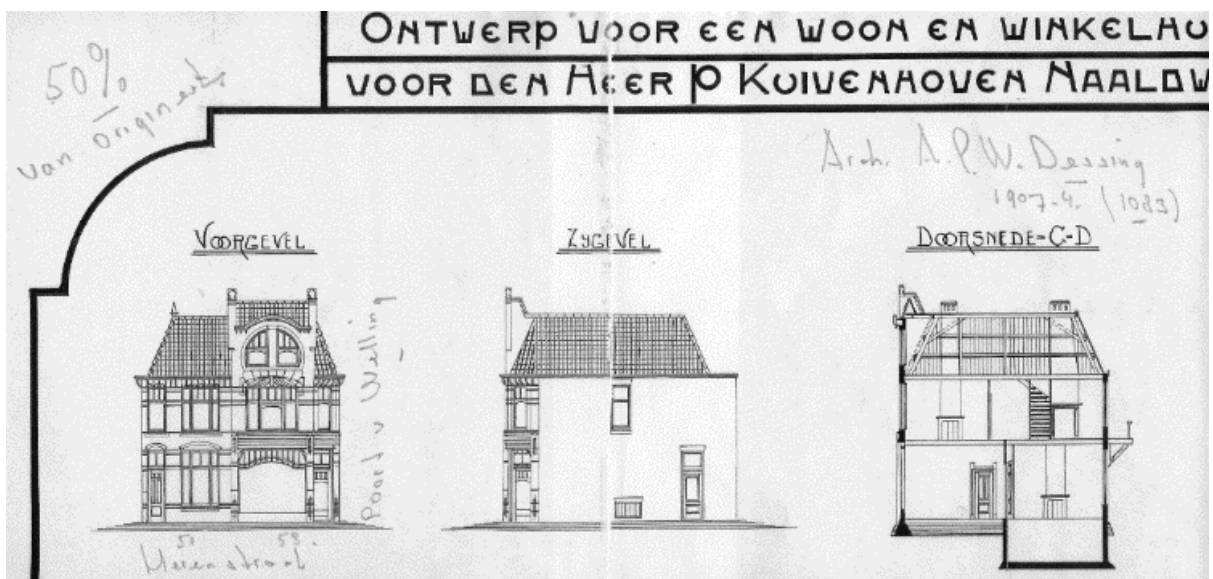

Abtswoudseweg boerderij later van Abraham Bram Graveland. Foto: Onbekend uit 1968.

of de winkel met bovenwoning aan de Herenstraat 51-53 te Naaldwijk die hij ontwierp voor de heer P. Kuivenhoven. De boerderij werd gebouwd in 1907, voor de winkel met bovenwoningboerderij werd in 1907 bouwvergunning verleend. De boerderij werd vermoedelijk na 1968 gesloopt en ook de winkel met bovenwoning op de hoek met poort van Welling werd zodanig diverse malen verbouwd en aangepast dat deze geen gelijkenis meer toont met het oorspronkelijke ontwerp. Voor de winkel en bovenwoning staat op de prent 1907 – 4, maar we weten niet of dat 4de maand of kwartaal of mogelijk iets anders betekent. Wanneer men het handschrift op de tekening van pagina 22 en pagina 23 vergelijkt, dan ziet men duidelijk een overeenkomst. De gedachte hierachter is dat zoals het tekenwerk en de belettering op de tekeningen zich aan het ontwikkelen is. Niet bekend is wie of wat Adriaan hier begeleid of coacht.

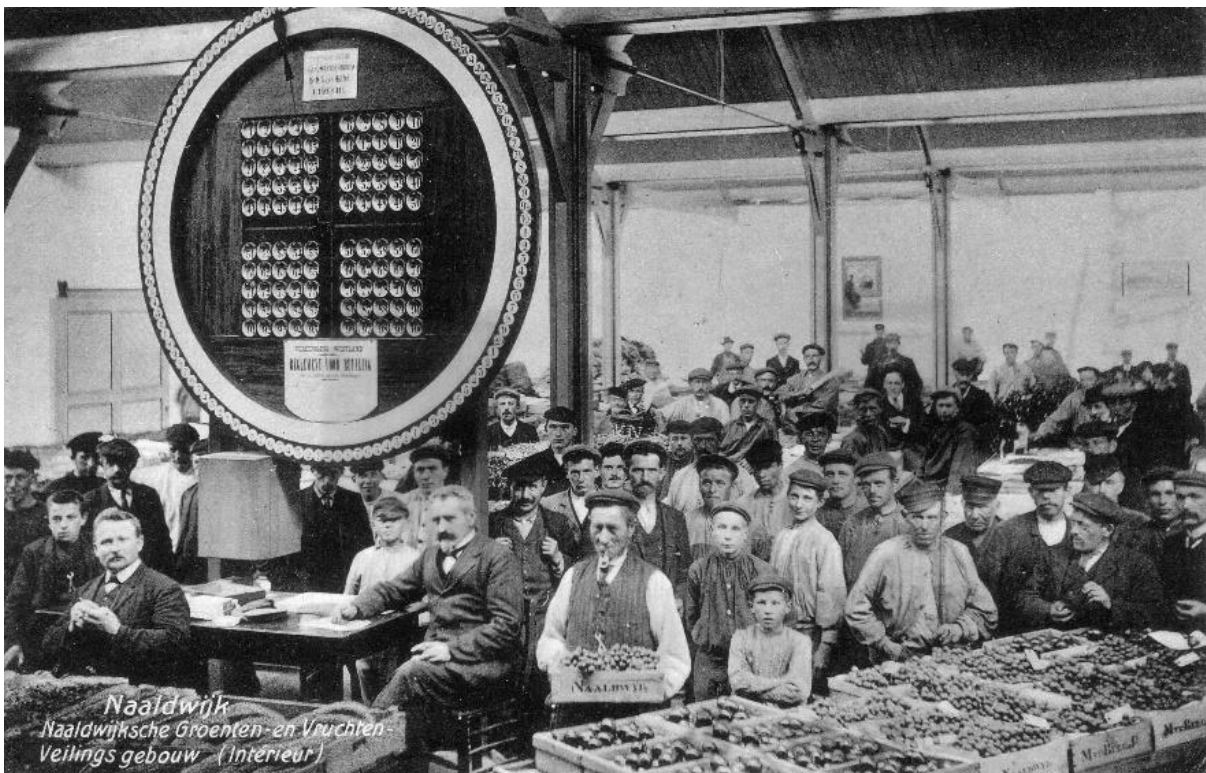
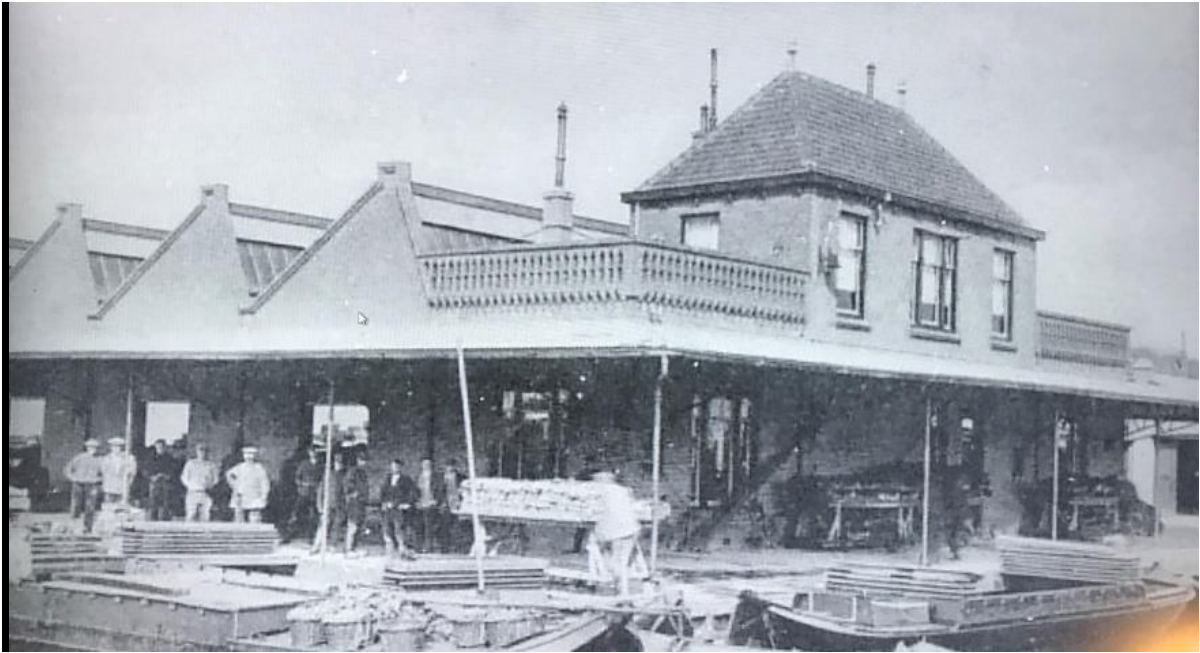

Een woon- en winkelpand in de Herenstraat 51 – 53 te Naaldwijk.

Een woon- en winkelpand in de Herenstraat 51 – 53 te Naaldwijk. Tekening en Foto: Gerard Beijer.

- Zo maakte **Adriaan** in 1909 een ontwerp voor de groenteveiling Naaldwijk. Deze werd gebouwd aan het Zuideinde door timmerman/aannemer A. Vroeg. Men verhuisde toen van het Havenplein van Naaldwijk, deze locatie lag toen aan de stoomtramlijn van de WSM. Ruim 10 jaar later was het gebouw al weer te klein en verrees ook naar zijn ontwerp een nieuwe vestiging voor deze veiling met twee woningen aan de 's-Gravensandseweg in Naaldwijk. Ook deze locatie lag kreeg een verbinding met het netwerk van de stoomtram van de WSM. Op de oude locatie vestigde zich kistenfabriek Kuivenhoven.

Het exterieur en interieur van de Naaldwijkse Groenten- en Vruchten Veilinggebouw aan het Zuideinde.
Foto 's: Westland museum.

Twee onder een-kap-woningen voor de Naaldwijkse Groente en Fruitveiling aan de 's-Gravensandseweg te Naaldwijk

Foto: P.V.

Luchtfoto van het veilingterrein aan de 's-Gravensandseweg te Naaldwijk:

Foto: WOS

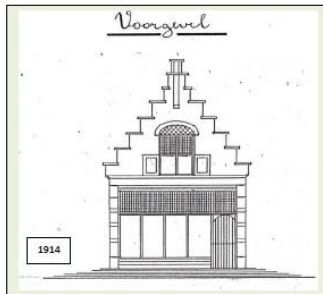
● **Adriaan** tekenende in 1914 de verbouwing van de eerste lagere school van Maasdijk en een nieuwe onderwijzerswoning. De school stond langs de Maasdijk ten westen van het dorp. De school werd afgebroken in 1958, maar de woning is behouden gebleven. Deze ontwierp hij toentertijd om de capaciteit van de school te vergroten van drie naar vier lokalen. De school had namelijk aanvankelijk een interne onderwijzerswoning. In deze woning werd de bekende Staatman G.A. van Poelje geboren, zijn vader was hier toen hoofdonderwijzer. Later verhuisde zij naar Naaldwijk.

Voormalige onderwijzerswoning aan de Maasdijk 36 te Maasdijk, inmiddels een gemeentelijk monument. Foto. P.V.

Herenstraat 41 (Neo renaissance) door A.G.W. Dessing. (winkelhuis)

bouwjaar: 1914. Opdrachtgever: A.G.W. Dessing (bouwaanvraag 1914-09) kadastraal E 1679

Bewoners van dit pand:
 Wed. **Abenigeest** – Volkering (winkelster) 1925 naar Leiden
W.P. J. Hoen (kruidenier > pensionhouder) (1925-1934)
J.J. Rouwenhorst – Boekhandel 1934 op dit adres,
 daarvoor Herenstraat 37. (Appie) (zie ook advertentie 1934)
 J. Boode
 C Veltman
 A. de Munck

Advertentie 1934

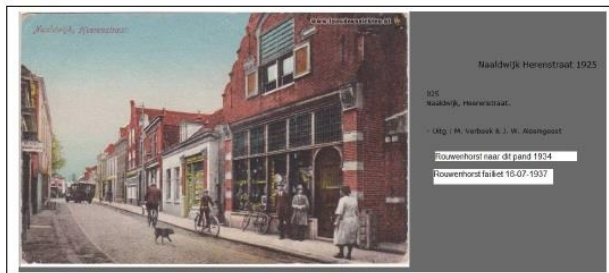
2002

2001

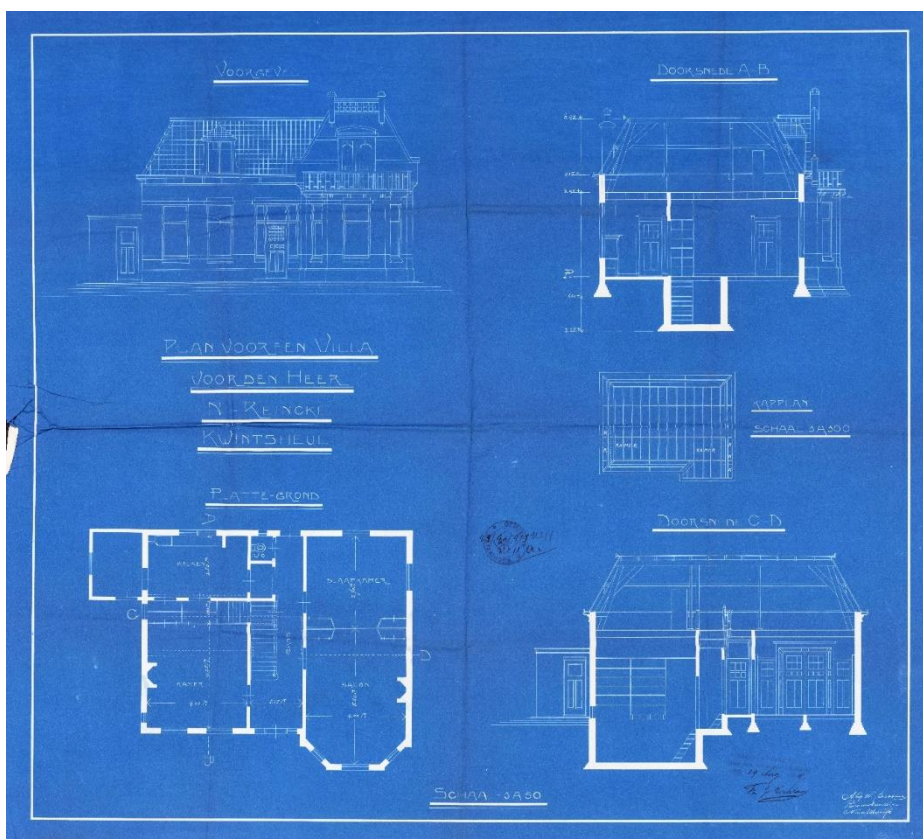
April 2015

Naaldwijk Herenstraat 1925
 105 Naaldwijk, Herenstraat.
 Orig. M. Verboek & J. W. Alenagoust
 Rouwenhorst naar dit pand 1934
 Rouwenhorst failliet 18-07-1937

In 1914 ontwierp Adriaan dit pand op eigen grond naast de woning aan de Herenstraat, het werd verhuurd als winkel. Onderzoek werd verricht door Gerard Beijer incl. Foto's

● **Adriaan** tekenende medio 1919 een Villa, voor dhr. Nicolaas Georgius Josephus (Klaas) Reincke gehuwd met Joanna Maria Cornelia van der Knaap. De bouwvergunning werd 28 september 1919 door de gemeente Wateringen verleend en in 1920 aan de Heulweg te Kwintsheul opgeleverd. In 2023 werd de woning gesloopt.

Blauwdruk van de bouwaanvraag tekening van de villa aan de Heulweg te Kwintsheul. Midden stempel voor de bouwvergunning van gemeente Wateringen. De datum onder geeft de goedkeuring van de bouwkundige dienst van de gemeente in.

Foto van tekening HAW ism Historische Vereniging Wateringen en Kwintsheul

De woning aan de Heulweg voor de familie Reincke, wie het bewoonde tussen 1920 en 1926 is niet bekend. Maar het burgerlijk huwelijk voltrok zich pas op 17 april 1926 te Monster en het kerkelijk huwelijk op 21 april 1926 te Poeldijk

Foto PV

- Een landhuis aan de Nieuwe weg 41 te Naaldwijk, die in opdracht van dhr. H.J. Meursing rond 1920 gebouwd moet zijn. Het huis was in eerste instantie bestemd voor veldstudenten die uit andere delen van het land afkomstig waren en hier, vaak onder druk van hun rijke ouders, het vak van tuinder onder de knie moesten zien te krijgen.

*Landhuis aan de Nieuwe weg 41 te Naaldwijk. Dit pand kent monumentale status.
Foto. P.V.*

- In 1923 ontwierp Adriaan Dessing het oude voormalige gemeentehuis te Monster. En er werd op maandagmiddag 5 mei 1924, op de oude fundamenten van het oude Ambachtshuis, door het zontje van de burgemeester, de vierjarige Henri Kampschöer, een eerste steen gelegd voor dit veel ruimere gemeentehuis. De politie zou hier aanvankelijk ook ondergebracht worden maar daar had men eind 1923 een andere oplossing voor bedacht. Zo lezen we dit in de Monsterse Courant van 8 maart 2023 waaruit ook onderstaande foto uit overgenomen werd. Het gemeentehuis werd op donderdag 27 november plechtig geopend. Deze opening werd bijgewoond door drie oud burgemeesters van Monster te weten: Mr. Elias, Jhr. Taets van Amerongen en Sutorius.

Het voormalige oude gemeentehuis van Monster aan de Herenstraat gebouwd in 1924

- In of mogelijk voor 1925 ontwierp Adriaan Huize Maria, het bejaardentehuis aan de Kerkstraat in Kwintsheul. Het kerkbestuur met de pastoor Adrianus Vinkesteyn als leider

trad als opdrachtgever op om de Mariastichting te realiseren. Aannemer Zwart uit Bergambacht trad als aannemer op voor een prijs van f. 121.950,-. Op 9 april 1926 werd de eerste steen gelegd en op 18 november werd het gebouw opgeleverd. De vrouwenafdeling op de begane grond, waar ook de refter was en de mannen op de verdieping, waar zich naast de kapel ook de kamers voor 9 zuster waren te vinden. Ook de bewaarschool, of kleuterschool of de lokalen voor groep 1,2 maakte hier deel van uit.

*Huize Maria of
de Maria
Stichting te
Kwintsheul
Foto: Internet*

• In 1925 werd door **Adriaan** op de hoek van de Geestweg 1 en de Secretaris Verhoeffweg in Naaldwijk het huis “Onder ’t Stroodak” ontworpen. De opdrachtgever van deze markante woning was de heer Karel Vincentinus Kuyvenhoven en Krijna Klazina Hofland.

*Huis “Onder ’t Stroodak”
Geestweg 1 te Naaldwijk voor
dhr. K.V. Kuyvenhoven.
Foto: P.V.*

*Foto: van
dhr. K.V.
Kuyven-
hoven en
de
ansicht-
kaart op
de
volgende
pagina
Particulier
bezit*

- In Naaldwijk aan de Zuidweg 40 ontwierp Adriaan in 1925 een voormalige woning en laboratorium voor de tuinbouw, op onderstaande foto links. Later werd deze locatie door de benodigde ruimte uitgebreid met een nieuw gebouw door architect Mulder, op onderstaande foto rechts.

H.A.W.

Advertentie en Foto

- In Maasdijk kreeg Adriaan de opdracht 2 winkels en 28 arbeiderswoningen te ontwerpen in opdracht van Woningvereniging "Samenwerking" uit Maasdijk. Deze woningen ontwierp hij februari 1929 en werden aanbesteed op 27 februari 1929 in Hotel Westlandia aan de Molenstraat te Naaldwijk. Later dat jaar werden ze aan de Oranjestraat te Maasdijk gebouwd.

Aanbesteding.

De Woningbouw-vereeniging „Samenwerking” te Maasdijk, gemeente Naaldwijk, zal op **27 Februari a.s.**, des voormiddags **11 uur**, in het Hotel „WEST-LANDIA” te Naaldwijk,

Aanbesteden:

het bouwen van 28 Arbeiderswoningen en 2 Winkelhuizen, op een terrein gelegen bij de Oranjestraat, aan den Maasdijk, gemeente Naaldwijk.

Aanwijzing 20 Febr. a.s., voormiddags 11 uur, op het terrein.

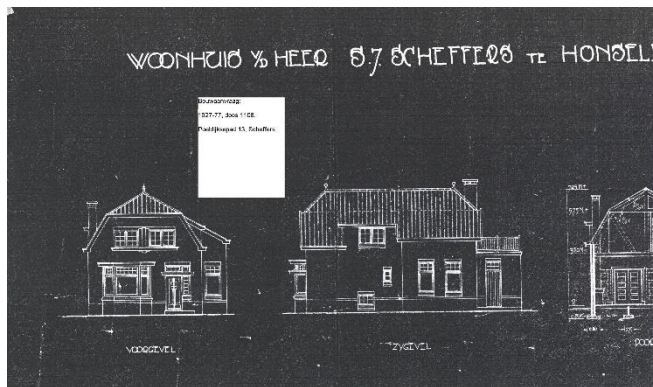
Bestek met 3 teekeningen tegen betaling van **f 15.--** (restitutie **f 10.--**), te verkrijgen ten kantore van **A. G. W. DESSING**, Architect te Naaldwijk, Heerenstraat 25, Telefoon 50.

- In Honselersdijk ontwierp Adriaan een woning aan het Poeldijksepad 13 te Honselersdijk voor dhr. S.J. Scheffers. Dit moet wel één van eerste woningen zijn geweest die hij in spouwmuur liet uitvoeren. De tekening is op 30 april 1927 gedateerd. We zien het aan het feit van het buitenmetselwerk in halfsteensverband werd uitgevoerd. Ongeveer na 1930 zien we dat bij dergelijk metselwerk alleen nog het omschreven Noorsverband wordt toegepast. Later werd hier waarschijnlijk een groter kozijn op de verdieping in de voorgevel

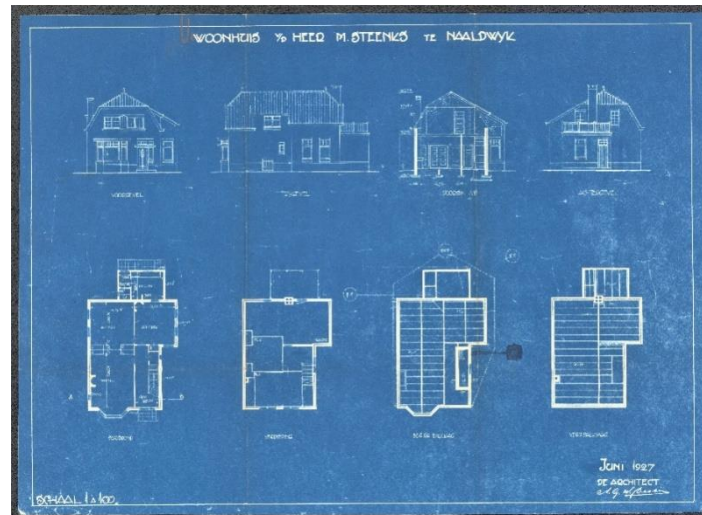
geplaatst.

Poeldijksepad 13 Honselersdijk Foto: PV

Een deel van de bouwtekening voor de woning Poeldijksepad 13 te Honselersdijk

- In Kwintsheul ontwierp **Adriaan** een woning op de huidige Driesprong 20. De woning werd gebouwd in opdracht van de heer M. Steenks uit Naaldwijk. Hier zien we minder dakkapellen op de verdieping in vergelijking met de woning te Honselersdijk. Bijzonder is dat het bijna exact dezelfde bouwtekening betreft, er kwam een achter portaalje en wc bij en de naam werd veranderd en zo ingediend bij de gemeente Naaldwijk. Op de ontwerptekening staat juni 1927 en de aanvraag werd 9 juli 1927 ingediend.

Tekening woning aan de Driesprong te Kwintsheul voor Dhr. Steenks Foto: P.V.

Het jaar 1927 was ook de periode dat **Adriaan** het werk als gemeentearchitect beëindigde.

- Er is zelfs een versie van dit ontwerp waarbij de woning aan de linkerzijde later werd uitgebouwd. Deze staat aan de Vredebestlaan 6 te Poeldijk. Deze woning werd oktober 1927 als bouwaanvraag ingediend en in opdracht van dhr. Jac. de Groot ontworpen.

- Een zusje van ditzelfde ontwerp vonden we ook aan de Emmastraat 5 te Monster. De bouwaanvraag werd door **Adriaan**, namens dhr. C.A. Damen gedaan op 2 maart 1929. Indien dit niet het geval was is het in ieder geval een kopie van de eerder gebouwde woningen aan het Poeldijksepad 13 te Honselersdijk en de Driesprong 20 te Kwintsheul. De verschillen zijn details en met name in de afwerking van bijvoorbeeld de lateien, voordeurkozijn, de kleur van de kozijnen en de aanwezigheid van dakkapellen.

- Aan de Groenelaan 62 te Honselersdijk heeft ook een dergelijk ontwerp gestaan. De blauwdruk tekening is identiek aan de van Adriaan Dessing echter wordt er een ander handschrift voor de belettering gebruikt en ontbreekt de naam van A.G.W. Dessing, een van Meegeren wanneer we het in schildertermen benoemen. In 1991 werd deze woning aan de achterzijde verlengd door het toenmalige bouwbedrijf van A. van der Drift.

Foto's P.V.

- In Wieringen ontwierp hij aan het Oosteinde 110 en 108 voor de familie Strik in 1928 en in 1933 twee woningen beide werden uitgevoerd door bouwbedrijf W.J.M. van Mierlo die in 1927 zijn bedrijf was begonnen. De toen 24 jarige heer van Mierlo was afkomstig in Schipluiden en oudste zoon van de plaatselijke lagere school onderwijzer van Adries Mathijs Mierlo, die afkomstig was uit Raamsdonk, Noord Brabant. Hij was bij bouwbedrijf van den Ende na zijn diensttijd in de leer, zoals dat toen werd gezegd. Hij trouwde later met Martina Zwinkels en kwamen aan het Oosteinde 70 te wonen. De woning werd in 2015 grondig verbouwd en kreeg aan de buitenzijde een totaal isolatiepakket met witte stuclaag. Bij steens muren is er een keuze om aan de binnenzijde of aan de buitenzijde te isoleren. Waarbij wanneer het om de uitstraling van het pand gaat en het uiterlijk ongewijzigd dient te blijven,

het isoleren vanuit de binnenzijde de voorkeur heeft. Het enige nadeel is dan wel dat de ruimtes ietsje kleiner worden, qua stookkosten is men echter weer wat goedkoper uit. Bij verdere bestudering van de foto's zien we dat het balkon voor van de erker is verdwenen, terwijl de erker links is achter het groen vaag herkenbaar, maar het hekwerk aan de rand is weg en ook zijn de schoonstenen zijn verwijderd.

Woning Oosteinde 110 Johannes Jacobus Strik.

Foto: familie Strik

Renovatie in 2015 van deze woning.

Foto: P.V.

• In Kwintsheul ontwierp **Adriaan**, voor de familie Philippus van Steekelenburg en Maria van de Laar, een woning die in 1928 aan de Heulweg werd gebouwd. De naam Carpe Diem staat nog steeds op deze fraaie woning. De stijl waarin de woning werd ontworpen staat bekend onder de naam de Nieuwe Haagse School. Er staan zowel in den Haag als Wassenaar meer van dergelijke woningen, die

van architect Co Brandes komen zeer sterk overeen.

De woning kreeg later een te grote carport, waardoor de kleur rood op de grote vlakken te schreeuwerig overkomen.

Foto woning Carpe Diem Heulweg 67 te Kwintshuil.

Foto: P.V.

• Qua stijl nog twee woningen die **Adriaan** rond dezelfde tijd heeft ontworpen, met zeker gelijke uitstraling en grandeur aan de Dijkweg 147 en 153 in Honselersdijk. De woning 147 is aan de binnenzijde geïsoleerd en aangepast. De woning wordt nu bewoond door Martin Buitelaar en familie. Terwijl de woning op 153 meer van de oorspronkelijk vorm en uitvoering uitstraalt. Een gelijke

woning naar het ontwerp van **Adriaan** staat aan de Kijckerweg 105 in de Lier. Deze woning werd al wat langer geleden uitgebreid en verbouwd tot een kantoor, de buitengevels werden toen ook wit gekeimd.

*Pand in de Lier aan de Kijckerweg 105
Foto P.V.*

woning aan de Dijkweg 147 te Honselersdijk.

Foto: P.V.

woning aan de Dijkweg 153 te Honselersdijk.

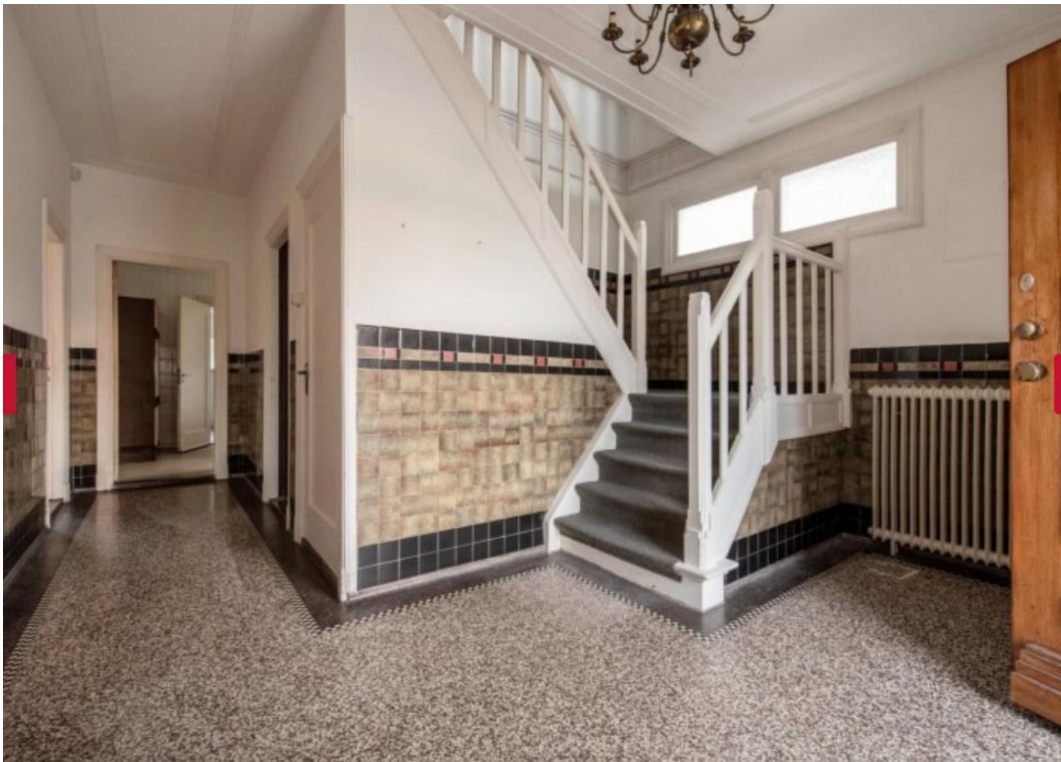
Foto: P.V.

- Ook aan de Middel Broekweg 111 treffen een dergelijk ontwerp aan. Deze woning werd gebouwd in opdracht van de vader van Arie Kuijvenhoven, eigenaar van een manufacturenwinkel in Honselersdijk. Aardig is te vermelden dat Arie tuinder was en dat de schuur in bijpassende stijl werd ontworpen en inmiddels werd omgebouwd tot woning. Het interieur van de hal met trappartij is nog authentiek.

Woning met schuur aan de Middel Broekweg 111 te Honselersdijk.

Foto: P.V.

Entree van de woning Middel Broekweg 111

Foto P.V.

- Aan de Verburchlaan 1 in Naaldwijk ontwierp Adriaan in 1929 de woning voor de plaatselijke melkhandel, later SRV, van den Ende. In het pand is nu een wijnhandel gevestigd.

*De zonen Van den Ende met SRV-mobielen voor de woning en melkhandel aan de Verburchlaan te Naaldwijk.
Foto: Roelie van den Ende.*

- Langs de Vredebestlaan te Poeldijk op nr. 20, staat nog een woning in bovengenoemde stijl van de hand van **Adriaan** Dessing. En mogelijk komen daar aan de Vredebestlaan nog meer woningen voor het predicaat “Dessing woning” in aanmerking en zouden aan dit overzicht kunnen worden toegevoegd. Maar helaas werd door grote brand bij de gemeente Monster in 1975, het archief door brand voor een belangrijk deel verwoest en kan er van deze woningen niets meer worden teruggevonden. Ook de woning aan Opstalweg 29 te Naaldwijk is van de hand van Adriaan.

Woning aan de Vredebestlaan 20 te Poeldijk Foto P.V.

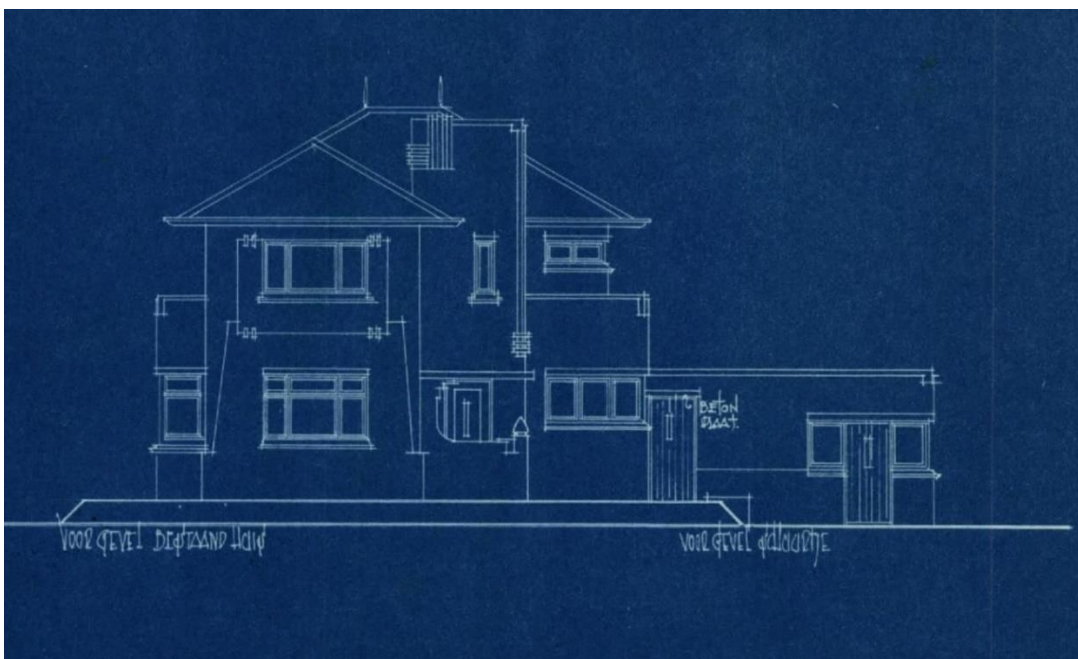
*Opstalweg 29 te Naaldwijk
Foto: familie bewoners*

- Aan de Molenlaan 14 te Honselersdijk heeft onderstaand huis gestaan. Deze woning werd ca 1928 gebouwd en kreeg later het de naam Plantwijk. De opdracht werd gegeven door dhr. M. Prins, deze familie woonde er tot 1964. Toen verhuisde Henk van der Voort vanuit Rijswijk naar deze woning, Rond 1970 werd het huisnummer gewijzigd naar 84. Dierenarts Palgi heeft er gewoond en gewerkt. Later tot aan de sloop van het pand, bouwkundig aannemer Aad van der Drift en z'n gezin. De tekening op de volgende pagina is gemaakt in 1929 in verband met de bouwaanvraag voor een schuur rechts achter de woning. Die tekening is van architect Aart Claus uit Den Haag, waardoor ook de vraag gerechtvaardigd is, is het wel een ontwerp van Adriaan Dessing?

Molenlaan 14 later huisnummer 84 werd gesloopt,

Foto: Facebook-groep

Tekening van de voorgevel van de woning met rechts achter het schuurtje tekening: gem. archief

- Aan de Noordweg 87 te Wateringen, nu is dat Haags grondgebied van de Vinexwijk Wateringveldse Polder, ontwierp Adriaan medio 1928 een woning voor dhr. Petrus Arnoldus Vijverberg en Wilhelmina Zwinkels met hun 3 kinderen. Een broer van Wilhelmina, de jonge tuinder Piet Zwinkels kwam op 6 mei 1928 plotseling om het leven en zijn vader Hein, zag een mogelijkheid voor zijn schoonzoon Petrus Vijverberg en dochter Wilhelmina Zwinkels daar verder te tuinen. En zo geschiedde en verlieten zij hun tuin aan de Groene Weg te 's-Gravenzande. De woning aan de Noordweg werd ontworpen in de stijl van bovenstaande woningen 'De Nieuwe Haagse School', maar toch ook met een duidelijk verband met de woning aan de Molenlaan 14, kopieerde Adriaan Dessing hier? De stijl ornamenten in de vorm van metseldetails op hoeken en randen, zoals aan de Molenlaan, ontbreken. Het zware gemetselde bouwvolume boven de entree van de woning werd later verlaagd en het balkon links van de voorgevel verkleind om meer kamerruimte boven te realiseren. Verder werd de totale woning gekeimd d.w.z. voorzien van een crème verflaag.

Rechts de woning Noordweg 87, de naastliggende woning op 89, zie ook elders in dit verhaal Foto: familie

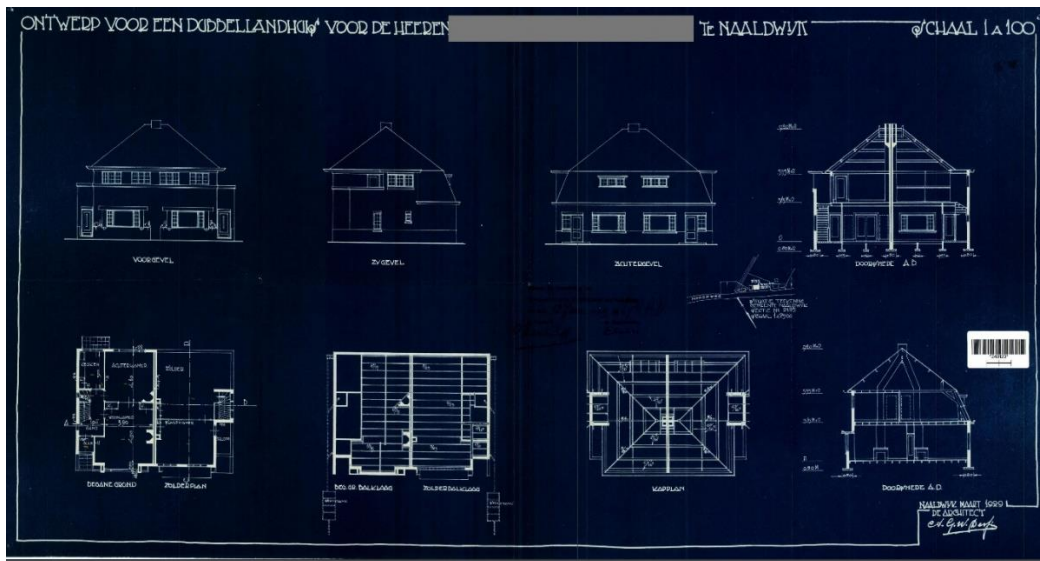
- De laatste woning voor nu in deze stijl aan de Staalduinlaan 23 te 's-Gravenzande werd wit gekeimd. De kleinzoon als opvolgende bewoner van rentmeester A.H. de Bruin. Deze man was de rentmeester van A.J.A. van Rijkevorsel en was hier bewoner en mogelijk zelfs opdrachtgever voor de bouw van de woning.

Woning aan de Staalduinlaan 23 te 's-Gravenzande

Foto: Google Earth

- Aan de Geestweg 25 en 27 te Naaldwijk ontwierp Adriaan in maart 1929 een twee onder één-kapper in opdracht van de heren W. Verhagen en H. van de Bospoort

Blauwdruk van de ontwerptekening van A.G.W. Dessing van maart 1929 Prent: HAW

• Naast vele woningen uit de jaren 30 kennen we ook ontwerpen scholen en andere utilitaire werken. Zo maakte **Adriaan** in 1931 in opdracht van het Heulse kerkbestuur, het ontwerp voor een nieuwe R.K. meisjesschool aan de Kerkstraat te Kwintshoel. De school kreeg de naam Theresia van Avila school en was bedoeld als vervanging van de reeds aanwezige meisjesschool aan de overzijde van de straat. Het gebouw kwam links van het gebouw van Huize Maria dat Adriaan in 1925 ontwierp. Het nieuwe gebouw telde vier lokalen op de begane grond en een op de verdieping. Al in 1937 kwam er een eerste uitbreiding van deze school waardoor er op de eerste verdieping nog twee lokalen bijgebouwd werden, deze tekening werd gemaakt onder de naam architectenbureau Dessing en zoon. In deze uitvoering is het gebouw eigenlijk ook op het hoogtepunt van haar schoonheid. Nog weer later, in 1951 verzorgde **Wim** Dessing een tweede uitbreiding van de school, door er wederom twee lokalen op de verdieping bij te maken. Men zal geen andere mogelijkheid hebben gezien de school verder uit te breiden maar fraaie aansluiting van de eerste en tweede verdieping ging hiermee helaas verloren. De gemeente Wateringen verleende op 12 december van 1951 de noodzakelijke bouwvergunning.

Theresia van Avilaschool te Kwintshoel na de uitbreiding op verdieping in 1937. Foto: HA.W.

- Aan de Mariëndijk 10 te Honselersdijk heeft **Adriaan** in 1931 een tuinderswoning ontworpen met 2 balkons en 2 erkers voor de heer L.F. Toussaint. Recent heeft men rechts van deze woning een berging in stijl ernaast gebouwd. Verder blijkt deze woning qua energieverbruik zodanig te zijn aangepast dat deze woning nu energieneutraal is. Iets wat voor een dergelijk monument bijzonder is. De huidige bewoners dhr. Wil van Koppen en Pauline de Brabander hebben hier zelf veel aan gedaan.

*Woning Mariëndijk
10 te Honselersdijk.
Foto: P.V.*

- Een woning die lijkt op Mariëndijk 10 heeft **Adriaan** ontworpen voor een locatie aan de Strijpwetering 56 te Rijswijk, deze woning heeft een herdenkingssteen met opschrift “D.E.S.G. DOOR JOSINA v. RUIJVEN EN JACOBA v. RUIJVEN DEN 4DE JUNI 1930. Tegenwoordig grenst de locatie aan de wijk Wateringse Veld, een Vinex locatie in Den Haag, het water van de Strijpwetering vormt de grens tussen Rijswijk en Den Haag. In 2020 woonden de familie van Wijk in deze woning.

*De herdenkingssteen in de gevel
van bovengenoemde woning.
Foto: P.V.*

Woning aan de Strijpwetering 56 te Rijswijk, gebouwd in opdracht van Johannes Philippus van Ruijven gehuwd met Johanna Engelina van Paassen.

Foto: P.V.

- Aan de Noordweg 49 ontwierp hij een tuinderswoning voor Hendricus (Henk) Zwinkels die gehuwd was met Anna (Anny) Vijverberg. De bouw van deze woning werd in 1932 uitgevoerd door de Wateringse bouwer W. van Mierlo gehuwd met Martina Zwinkels een volle nicht van de opdrachtgever. Het stel bleef kinderloos, maar hebben later wel een tweeling geadopteerd. Ook waren er familiebanden met de vrouw van **Wim** Dessing, zoon van **Adriaan**, die later Toos Zwinkels huwde.

Direct na de tweede wereldoorlog werd inwoning ook in het Westland noodzakelijk in verband met een tekort aan bouwmaterialen en zo kwam de jongste zus van Anny, Petra gehuwd met Gerard Zwinkels, een neef van Henk Zwinkels op de verdieping wonen. Hun zoon Aad 1949 werd hier geboren en later directeur van Adriaan van der Voort buizenhandel uit Kwintsheul. Een uitgebreider stuk over deze woning verscheen eind december 2019 in het weekblad Het Hele Westland.

Het pand werd in 1999 gemeentelijk monument. Piet van der Valk, op dat moment directeur en mede-eigenaar van Van Mierlo Bouw- en Ontwikkeling en zijn vrouw Mieke werden de trotse eigenaren. Zij kochten de woning in augustus 1999 van Herman Overdevest, die het in 1975 van Henk Zwinkels en zijn vrouw hadden gekocht. Herman exploiteerde in de Laakhaven in Den Haag een Koffieboot, die later door z'n zoon werd overgenomen. Herman en z'n tweede vrouw verhuisden naar Anna Paulowna in de kop van Noord Holland.

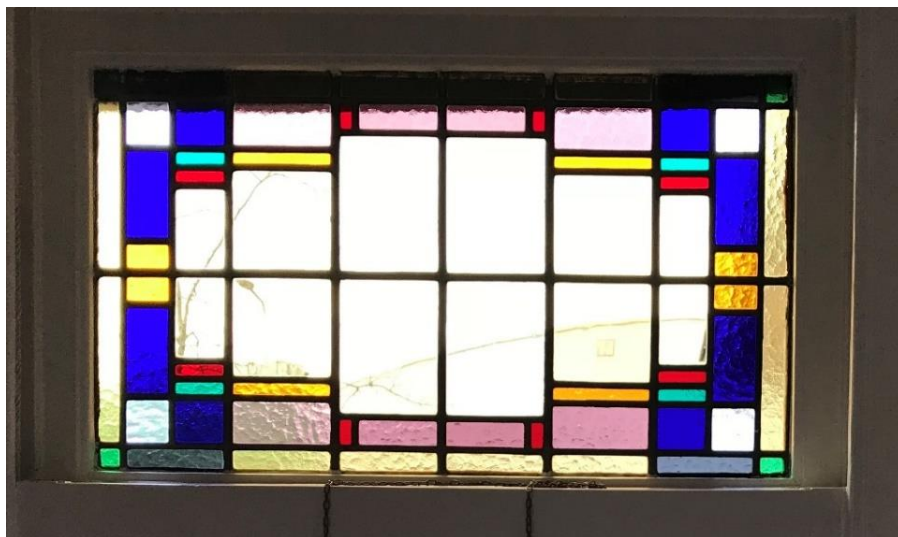
In 1999 werd de woning ook grondig verbouwd en aan de achterkant uitgebreid naar een ontwerp van architect Eduard Böhntling uit Maasland.

Woning aan de Noordweg 49 te Wateringen, tussen de woning en de garage is de kerk St. Jan de Doper zichtbaar.
Foto: uit 2006 van P.V.

*verbouwd en uitgebreid in 1999 door architect Eduard Böhlingk uit Maasland.
Foto: Eduard Böhlingk uit 2006.*

*Glas in lood werd ook door Adriaan in zijn ontwerpen van toen veelvuldig toegepast.
Foto: P.V.*

Over deze woning schreef ik december 2019 het laatste stuk in de rubriek “De Westlander en zijn moNument”.

Op de volgende pagina’s kunt u zien dat de bestekken in 1932 summier waren en dat vertrouwen en de reputatie van de bouwer van belang waren.

St. P.
 Deelomschrijving
 bij de te plaatsen
 opgevoerde
 J. L. van Hout

omschrijving behorende bij de bestelkeuring
 voor het bouwen van een plandhuis voor de
 heer H. Zinkels te Wabingen.
 De werken te plaatsen en uit te voeren op een
 perceel gelegen aan de Noordweg, kadastraal
 bekend in Sectie. A. N° 33.

12 NOV. 1932

- fundering:** Gewapend betonplaat dik 15 c. ell., waarop funderingsmuren van halbrandsteen tot aan 0.40 ell. - Pijl voor de spouwmuur ruwaar 0.33 ell. voor de overige muren ruwaar 0.22 ell.
- cementramen:** Van blinkers waalvoorn tot op een hoogte van af bouwbant funderingsmuren tot 0.76 ell. + Pijl alles in sterke cementzand.
- opgevoerde muren:** Alle buitenmuren bestaan uit 2 muren dik 11 c. ell. waarvan tussen en spouwsaampte groot 5 c. ell. De buiten spouwmuur van blinkers waalvoorn. De binnenspouwmuur van halbrandsteen waalvoorn. Alle overige binnenmuren van halbrandsteen ter waart volgens tekening: seperatie muren op de zolder van liechte drijfbalen.
- dakbedekking:** Zamen teide de Noord. Platte met cementaestel
- watervoorziening:** Aansluiten aan de West. Driekwaterleiding, verder een regenwaterput van cementrijpge inhoud 3 ell³
- rioolring, tank:** Te maken een septie-tank van gewapend beton met een inhoud van 2 ell³: volgens tekening hierop aan te sluiten de noodige rioleringen van verglaasde gresbuizen wijd 15 c. ell. Van de tank een overloop riool naar de polderstoot.
- betonvloeren:** Onder alle houten vloeren een bodemafsluiting van stampbeton dik 6 c. ell., in alle overige verbreken vloeren van gewapend beton dik 10 c. ell.
- daklagen:** Alles van wuurenhout (zie tekening)
- bedekking:** spant en gordingen (zie tekening)
- vloeren en dachbeschoot:** Van gebeitst en geplagd 22 m. ell. hout voor de peanen hingeld en latken.
- horijshout:** Grenen 10x15 en grenen 8x15 c. ell.

Gezien en Goedgekeurd
 door den gemeente Architect
 den 20 Oct. 1932
 J. L. van Hout

Namen H. Zinkels
 P/o. St. G. v. Bessing
 Architect
 Heerenstr. 43
 Naldwijk

De wanden fundering:
in de breedte staven dik 12 m. db afstand 12 c. db
lengte staven dik 8 m. db afstand \pm 15 c. db.

De looek zolderkamertjes zal in afwijking van de
bestekkening hoog worden 2.60 db:

Voor en achtergevel verankerd met elk 2 stutschroefbint-
ankers tot op het derde bint.

Onder alle draagpunten der ~~staande~~ balken verdie-
ping yperen plaatsen voor oplegging aanbrengen:

Balklaag bezome grond voldoende te ventileren
met luchtroosters:

De binnen spouwmuur aan de binnenzijde af-
pleist en voldoende spouwopeningen aanbrengen.

De fundering massief opmetselen tot onder kant
vloerbalklaag:

In plaats van een dubbelroostkroon in de
slaapkamer te plaatsen 2 enkele buikkroonen:

Het orker kappe zal worden afgedekt met leien:

De kamerschoorsteen kanalen op de zolder te
vangen in L yper n: f met streppen onderling ver-
bonden.

A. G. W. P. J. P. J.
Architect

Dit is	afkng
van	
hou	
dd. 11 nov. 1911	Bij de stukken vfd opm Architect
No. 66	
	taris,
Amstel	

J. B. van Slante

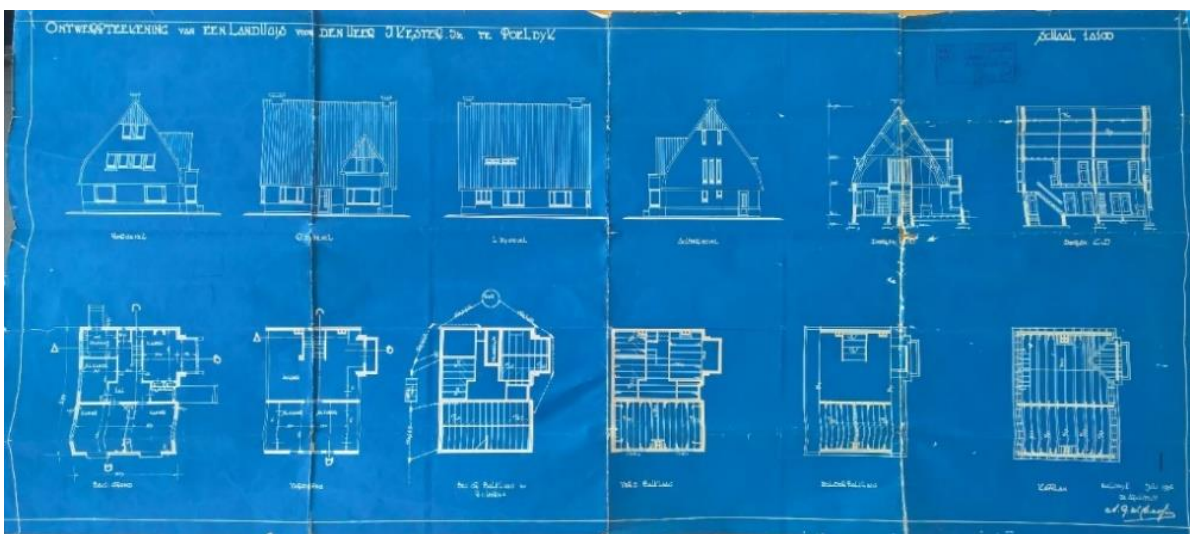
- In Naaldwijk aan de Langebroekweg 11 ontwierp **Adriaan** in 1933 een tuinderswoning voor dhr. Johannes Groenewegen die dat jaar huwde met Johanna Arkesteijn uit Voorburg. Een dochter van dit echtpaar, Tiny van Veen-Groenewegen werd later nog hulp in de huishouding bij de Harry Dessing en Maria van Leeuwen. De woning staat thans leeg en te koop en gevreesd moet worden dat de woning zal worden gesloopt.

Een woning aan de Lange Broekweg 11 te Naaldwijk.

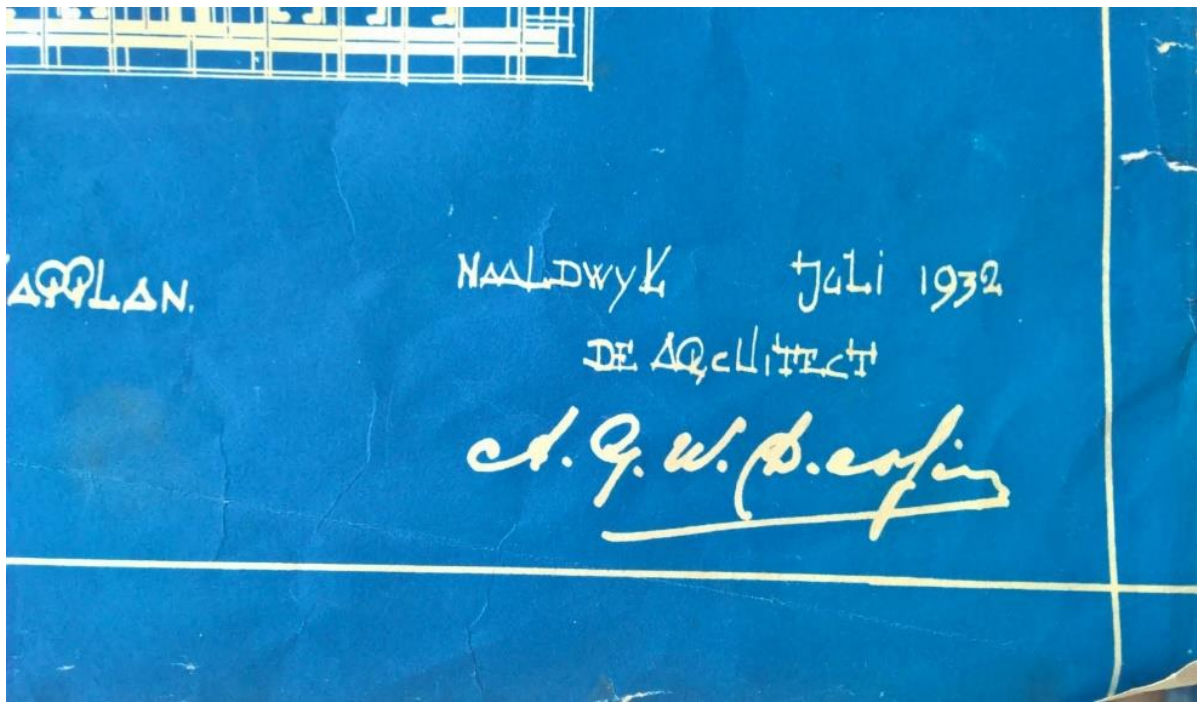
Foto: P.V.

- Aan de Wateringseweg 17a te Poeldijk werd dit Landhuis juli 1932 ontworpen voor de opdrachtgever de heer J. Kester. De blauwdruk is bezit van de eigenaar van de woning, Martien van Kester en zijn vrouw. Deze blauwdruk laat ook duidelijk zien hoe Adriaan zijn ontwerpen op tekening ondertekende. Hij staat hier vermeldt als “DE ARCHITECT” en ondertekent als A.G.W. Dessing, in tegenstelling tot de eerdere tekening van de Bernadetteschool waarop we slechts “Bouwkundige” lezen.

Blauwdruk van de woning aan de Wateringseweg 17a.

Foto: P.V.

Handtekening A.G.W. Adrianus Dessing.

Foto: P.V.

- Een blauwdruk is een met behulp van cyanotypie directe fotografische kopie in witte lijnen op een blauwe achtergrond, waarbij de achtergrond blauw kleurt door het gebruik van cyanidezouten. Men kon op deze manier meerdere kopieën verkrijgen van de grote originele tekeningen.
- Deze woning aan de Heulweg te Kwintsheul ontwierp Adriaan voor Jan van Steekelenburg en Riet van de Laar. Dat verklaart ook de ingemetselde tegel boven de erker RIJA. We zien hier nog enkele elementen uit de Nieuwe Haagse School stijl die met name duidelijk naar voren komt in de woning

Woning aan de Heulweg te Kwintsheul

Foto: Familie

● De Waelhof, met de fraaie rieten kap, aan de Galgeweg 10 te Naaldwijk. Zowel van de buiten als de binnenzijde een zeer fraai pand, het pand was voor de heer Benjamin van den Ende geboren 1894 en in 1926 gehuwd met Maria Zwarts geboren 1903. Zij was een zus van Frans Zwarts die toen nog als timmerman bij Adriaan in dienst was. In de woning hebben helaas enkele wijzigingen plaats gevonden met name de serre aan de achterzijde met te veel kleine ruiten. Deze woning was een bijzonderheid met betrekking tot de eenheid, die het van binnen en buiten uitstraalde, zelfs de ontworpen plafonds, lampen e.d. Het was zeer waarschijnlijk een studie-object geweest dat Adriaan tijdens een cursus ontwierp en het wel geschikt achtte voor deze opdrachtgever en voor deze locatie.

Waelhof aan de Galgeweg 10 te Naaldwijk gebouwd in 1928. Het pand is een gemeentelijk monument is.

Foto: P.V.

Waelhof wat van rechts vanaf de Galgeweg gezien.

Foto: P.V.

● Een opvallende twee onder een kapper van zijn hand aan de Dijkweg 117 – 119, op de hoek van de Dijkweg en de later aangelegde A20 in Honselersdijk schuin tegenover het oude hoofdkantoor van de Royal FloraHolland. **Adriaan** had deze woningen gebouwd om er na z'n pensionering zelf ook in te kunnen gaan wonen met Gonda z'n vrouw. Aanvankelijk woonde er dokter van der Stelt, maar nadat **Adriaan** kwam te overlijden is het recht van wonen, overgegaan op een van zijn kinderen, zoon **Harry Dessing** was de gelukkige. Zo kwam het gezin van Harry Dessing in één van deze twee huizen terecht. Dit pand was in 1928 gebouwd door Frans Zwarts, de vader van Arend Zwarts die het bedrijf in 1973 voortzette. Deze Frans Zwarts was voor 1928 timmerman, zoals bij de woning "Waelhof" omschreven, in dienst bij het bouwbedrijf van Dessing. Arend heeft inmiddels het bedrijf aan zijn zoon Frans overgedragen. Beide woningen in het pand hebben het predicaat gemeentelijk monument.

2 onder een kap Dijkweg 117 – 119 te Honselersdijk.

Foto: P.V.

Fraaie detaillering van de ronde erker.

Foto: P.V.

● **Harry** was jurist en directeur van de Sociale Dienst te Naaldwijk met echtgenote Riet Dassing-van Leeuwen en hun kinderen. Harry was de zoon van **Adriaan**. En de jongste zoon van **Harry** is **René Dassing**, hij hield enkele jaren geleden een lezing over historische buitenplaatsen voor het Genootschap Oud-Westland. Hij is hier in Naaldwijk met zijn twee broers en een zuster opgegroeid.

René Dassing.

Foto: Helene Blaak.

- **Adriaan** ontwierp maart 1929 een twee onder één kapwoning aan de Geestweg 25 te Naaldwijk. De woningen werden ontworpen in opdracht van de heren W. Verhagen en H. v.d. Bospoort.
- **Adriaan** ontwierp in 1930 voor de katholieke woningbouwvereniging St. Jozef uit Naaldwijk een deel van de wijk Kruisbroek aan de Serrestraat en Westlandstraat. In totaal ging het om 96 woningen. Op aanwijzing Gerard Beijer is dit project opgenomen. Dit is overigens wel het enige bekende project waar sprake is van seriematige bouw, wat werd ontworpen door Adriaan.

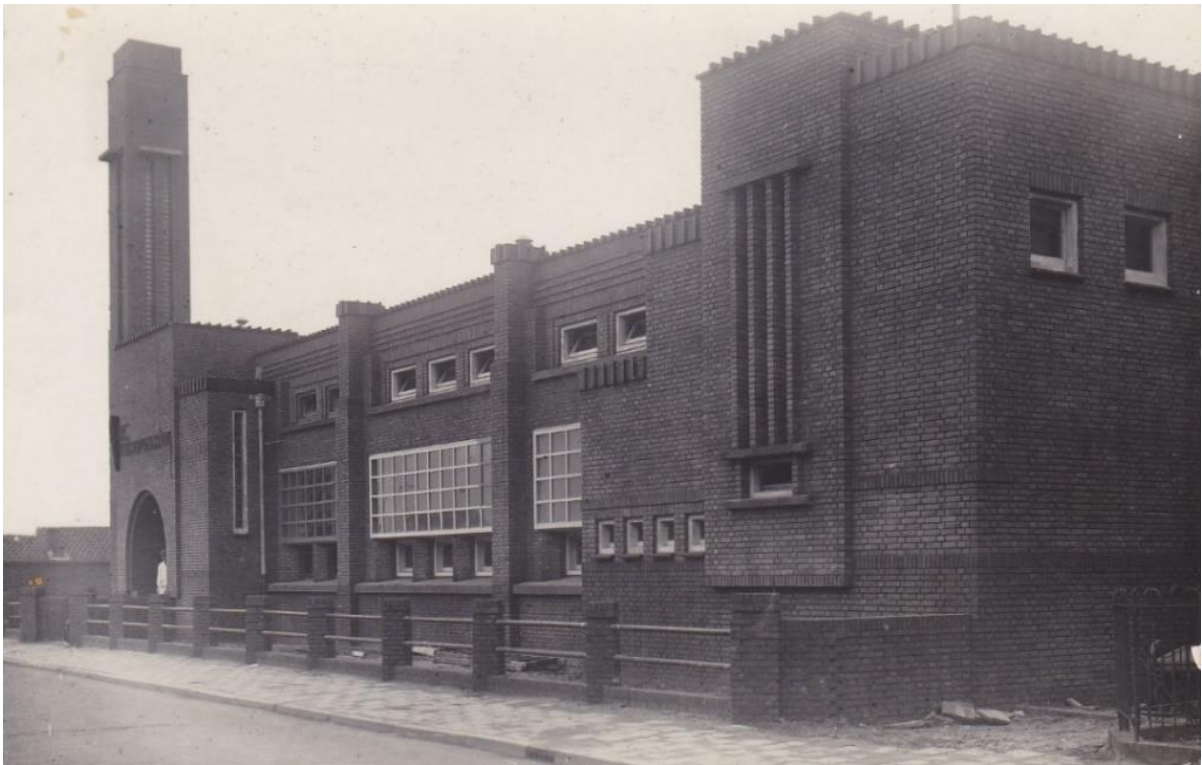
*Advertentie om een bouwkundig aannemer het complex te kunnen laten bouwen
Bron: H.A.W. Foto: Gerard Beijer*

- In de Rembrandtstraat te Naaldwijk, ontwierp **Adriaan** het complex waar van oorsprong slagerij van Nicolaas van Leeuwen gevestigd was. Een achterkleinkind van hem heeft het nog steeds in bezit en werkt ook nog steeds als slager. Riet van Leeuwen, die later met **Harry** Dessing huwde, legde hier als kind de eerste steen die zich nog altijd op de hoek van het pand bevindt, dat vroeger de winkelentree was. Haar broer Nico woonde tot z'n dood in 2018 boven de winkel.

Slagerij van Leeuwen Rembrandtstraat te Naaldwijk, een gemeentelijk monument. Foto: P.V.

- Het R.K. verenigingsgebouw 'Fata Morgana' aan de Choorstraat 99 te Monster, werd in 1931 door de bouwbedrijf N.P. Luiten gebouwd, naar een ontwerp met expressionistische details van **Adriaan Dessing**. De bijbehorende toren werd helaas na 45 jaar in 1976 door instabiliteit door dezelfde firma Luiten voor fl. 1.200,= weer verwijderd.

*Verenigingsgebouw Fata Morgana Choorstraat 99 te Monster, een gemeentelijk monument.
Foto: H.A.W.*

Foto waarop de verwijderde toren bijna als een gemis opvalt,

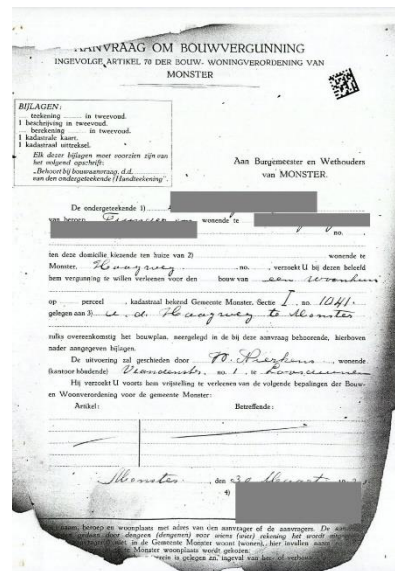
Foto: P.V.

- In 's-Gravenzande vinden we de vier Gezusters, vier identieke woningen. Het verhaal doet de ronde dat deze woningen in opdracht werden gebouwd van een bakker uit Hoek van Holland. Hij wilde zijn

vier dochters verrassen door ieder een woning te schenken. De woningen zijn in 1933 gebouwd aan de Monsterseweg met de nummers 79, 81, 83 en 85. Helaas is het nog niet gelukt om dit verhaal te verifiëren, maar ook ontbreekt het bewijs dat het ontwerp van Adriaan is. De woningen zijn inmiddels alle 4 gemeentelijke monumenten. Let ook op het zolder erkerraampje, een detail dat ook in de woning Noordweg 49 te Wateringen voorkomt, een woning die wel door Adriaan werd ontworpen.

Links Monsterseweg 83 en 85 te 's-Gravenzande uit 1933 en rechts woning 'Bosch en Duin' aan de Haagweg 137: ontwerp Architect W. Nierkens Den Haag
Foto's: links Internet rechts P.V. onder H.A.W.

Een foto van Monsterseweg 79, 81, 83 en 85 Foto 2021 PV Bouwformulier met naam architect

• De rechterwoning op de zwart/wit foto, maar dan gespiegeld, vinden we aan de Haagweg 137 te Monster blijkt van architect W. Nierkens uit Den Haag te zijn. Bosch en Duin is het opschrift dat staat op de driehoekige nokbetimmering met daaronder een klein erkerraam. Een element dat we ook al aantreffen bij de woning aan de Noordweg 49 te Wateringen. Vreemd is het wel dat bij deze losstaande woning de gemeentelijke status ontbreekt. En wie heeft 4 woningen ontworpen?

- Aan de Bospolder 7 en 11 treffen we 2 verschillende woningen aan. Op huisnummer 11 voor de heer J.A.G. van Marrewijk, de tekening is gedateerd dec 1930. Op nummer 7 voor de heer A.S. van Marrewijk, deze woning werd april 1935 als bouwaanvraag bij de gemeente Naaldwijk ingediend.
- Aan de Noordweg 89 toen Wateringen ontwierp Adriaan een woonhuis voor de heer C.H. Kühne. Het ontwerp heeft als datum november 1933. Met de vorming van een gemeente Westland per 1 januari 2004 werd deze locatie Den Haag. Zie ook Noordweg 87.

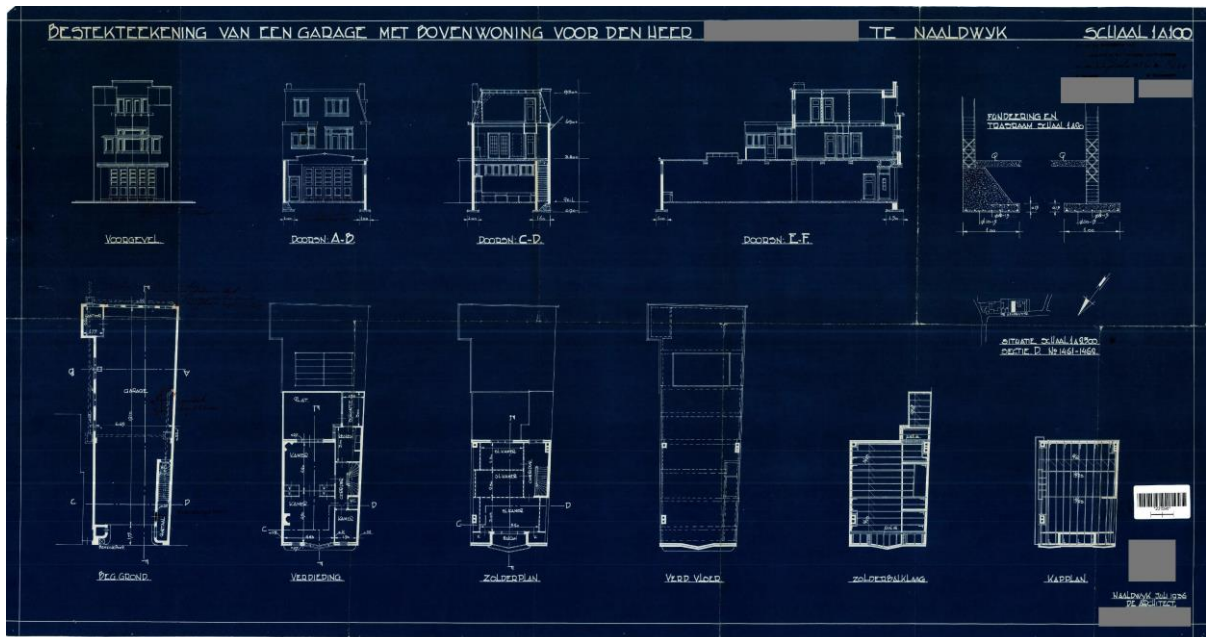

Noordweg
89 thans
Den Haag
Foto PV

Foto
tekening
huidige
eigenaar,
bewoner
de
tekening
ligt thans
in het
gemeente
archief van
Den Haag

- Aan de Prins Hendrikstraat 25, 27 te Naaldwijk ontwierp Adriaan juli 1936 een garage met bovenwoning voor dhr. (privacy is een continu probleem wanneer we in het gemeentelijk archief zoeken). Dit pand werd later rond 1975 door dhr. Verbeek als garagebedrijf met autoverkoop merk Honda uitgebreid.

Tekening van de garage met bovenwoning aan de Prins Hendrikstraat 25, 27 te Naaldwijk Tek: HAW

● In 1935 heeft Adriaan een woning ontworpen aan de Middel Broekweg 14 te Honselersdijk voor dhr. Klaas Groenewegen en Maria Borsboom. Klaas was tuinder en de jongere broer van Johannes die aan de Lange Broekweg woonde en het huis eveneens door Adriaan had laten ontwerpen. Het ontwerp moest vanwege de komst de A20, Westerlee tot aan de Dijkweg, worden aangepast. De woning kreeg eigenlijk twee in plaats van een voorgevel.

Geen van hun zeven jongens ambieerde het vak als tuinders. Het vijfde kind van het echtpaar Klaas en Maria was Martina Groenewegen. Zij heeft later bij Harry Dessing en Riet van Leeuwen als hulp in de huishouding gewerkt. Harry kon na het overlijden van z'n vader de linker woning van de twee onder één kap woning aan de Dijkweg te Honselersdijk bewonen, zie de kapt van dit boek. Deze woning van Klaas en Maria werd later gekocht door dhr. Ad Droog, hij was de beheerder van Fleuresto, restaurant en feestgelegenheid van de CCWS, aan de Dijkwegzijde. En weer later ca 1980 heb ik deze woning qua ontwerp mogen wijzigen met een schuin dak op de garage en deze bij woning kunnen voegen met een erker aan de linker zijkant van de woning, zonder te weten dat de originele woning een ontwerp van Adriaan Dessing was.

Woning Middel Broekweg 14 te Honselersdijk ontworpen voor Klaas Groenewegen Foto PV

Samenwerking tussen vader Adriaan en zoon Wim

• Augustus 1936 was het begin van een drietal bouwwerken aan de Dijkweg te Naaldwijk. Kennelijk kon **Adriaan** daar over de grond beschikken want dit project startte met het ontwerp van de woning voor zijn zoon **Wim** op Dijkweg 50a, gevolgd door de woning op Dijkweg 50d voor dhr. J. Bolten, dit gebeurde precies een jaar later. Ten slotte kon er februari 1938 een twee onder een woning worden ontworpen voor de heer N. Barendse, Deze woningen waren bestemd voor Dijkweg 50b en 50c. De heer Barendse zou er zelf gaan wonen en voor de tweede woning waren er kennelijk kandidaten. Al deze ontwerpen werden vervaardigd onder de naam A.G.W. Dessing en zoon.

Dijkweg 50d, 50c, 50b en rechts 50a.

Foto: GoogleEarth.

• Aan de Dijkweg 127a, 127b & 127c en 129, 131 & 131a ontwierp **Adriaan** dec 1936 twee maal een drie onder éénkapper naast elkaar, totaal een 6-tal zeer stijlvolle woningen in opdracht van de heer Jac. Kester. Ook toen was het besef dat gronden omvormen tot kavels waar in welke vorm dan ook woningen op kunnen worden gebouwd financieel gunstig kan uitwerken. Een en ander werd en wordt steeds gestuurd door de markt van vraag en aanbod. Bij huisnummer 131a is op een fraaie wijze de entree binnen vergroot en buiten in stijl goed aangepast. Deze woning is recent verkocht.

Drie onder een kap woningen aan de Dijkweg 129, 131 en 131a

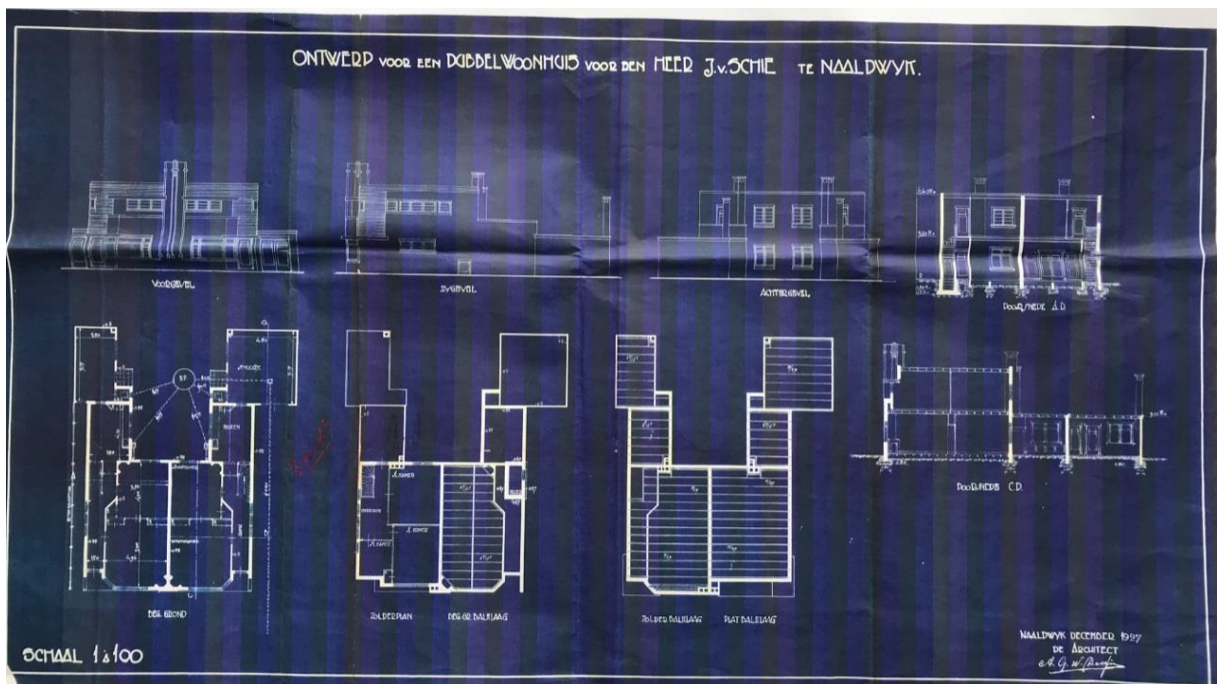
Foto: P.V.

- Aan de Verspycklaan 55 – 57 te Naaldwijk ontwierp Adriaan Dessing in december 1937 een twee onder éénkapper of 'dubbel woonhuis voor den Heer J. van Schie', in een Art Deco stijl. Of dit op initiatief van de opdrachtgever was of zijn eigen idee is helaas niet bekend.

Dubbel woonhuis aan de Verspyckstraat 55 – 57 te Naaldwijk

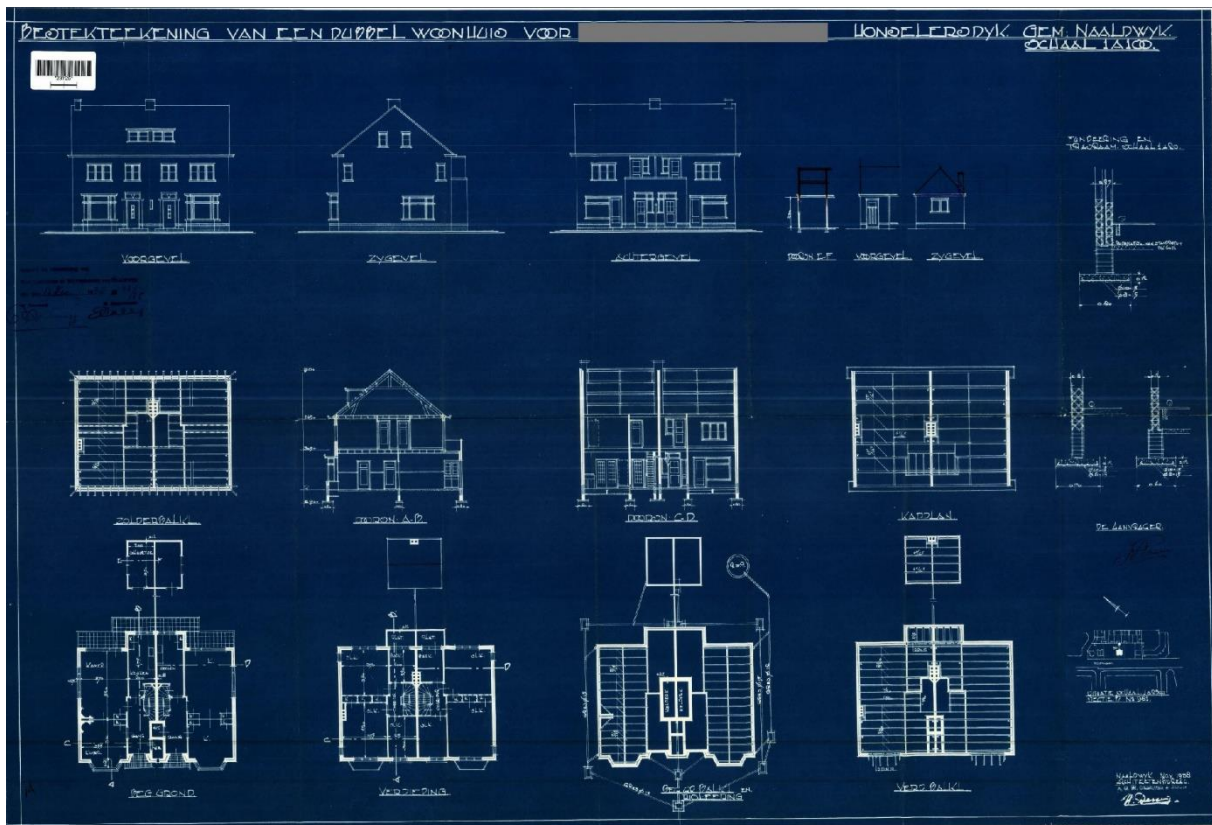
foto PV

Blauwdruk van het dubbelwoonhuis te Naaldwijk tekening eigendom huidige bewoonster.

foto tekening PV

- Aan de Molenlaan 17 en 17a te Honselersdijk ontwierp **Wim** als ontwerpend architect namens **A.G.W. Dessing en zoon** november 1938 een twee onder éénkapper.

Blauwdruk van het dubbele woonhuis aan de Molenlaan 17 en 17a te Honselersdijk, tekening uit gemeentelijk bouwarchief Westland

- Tijdens de oorlogsjaren was het moeilijk. Langzaam maar zeker ging **Adriaan** aan een geleidelijke overgang van het bedrijf werken, richting zijn zoon Wilhelmus Georgius Johannes (**Wim**) Dessing. Adriaan stierf op 64 jarige leeftijd op 25 september 1948 in Naaldwijk. Hij was een levensgenieter, hield van een goed glas wijn en kerkorgelmuziek. Hij speelde zelf ook op het kerkorgel en na afloop van de kerkdienst bleef de kerk vaak half gevuld, wanneer **Adriaan** enkele orgelstukken ten gehore bracht in de Adrianuskerk te Naaldwijk. **Adriaan** was ook medeoprichter van de harmonie Adrianus van Naaldwijk. Ieder lid van het gezin bespeelde een instrument. Er zou zelfs sprake zijn geweest van een klein huisorkestje. Na het overlijden van **Adriaan** stond **Wim** er alleen voor en in goed overleg met zijn moeder **Gonda** werd besloten het kantoor te verplaatsen naar de Dijkweg 50a in Naaldwijk waar **Wim** inmiddels met zijn gezin woonde. **Adriaan's** vrouw **Gonda** overleefde hem dus en bleef in het pand aan de Herenstraat te Naaldwijk wonen, zij stierf op 15 augustus 1960 in het ziekenhuis te Den Haag.

- Vermeldenswaardig is nog wel het volgende over broers en zonen van **Adriaan**, zijn jongste broers Gerardus en Wilhelmus kozen voor een religieus leven. Gerardus als pastoor en Wilhelmus sloot zich aan bij een Missiecongregatie.

- **Adriaan's** zoon **Georgius Petrus Wilhelmus Dessing** 1910 – 1985. Hij was gehuwd met **Helen** Margaret White uit Zuid Afrika. De zonen Wilhelmus en Hendrikus werden al in een eerder deel van dit stuk benoemd. Maar **George** werd tijdens de 2de wereldoorlog vanuit Engeland boven Nederland als agent gedropt en was voor het Nederlandse verzet werkzaam onder de schuilnaam Gerrit van der Broek. Hij was een van de weinige agenten, die het er levend van afgebracht hebben. Door het Englandspiel zijn vele boven Nederland gedropte agenten door de Duitsers gearresteerd. **George** was

in Johannesburg werkzaam als accountant. Daar trouwde hij na de oorlog op 21 december 1946 met **Helen** White.

- Een laatste zoon van Adriaan, die we hier naar voren halen is Petrus Jacobus Johannes Dessing 1915 - ?, hij trouwde met Petronella Bartels en was tot zijn pensionering werkzaam als directeur van Openbare Werken van Noordwijk. Zijn oudste zoon werd doctor in de Chemie en met diens vrouw zijn ze beiden apothekers geworden.

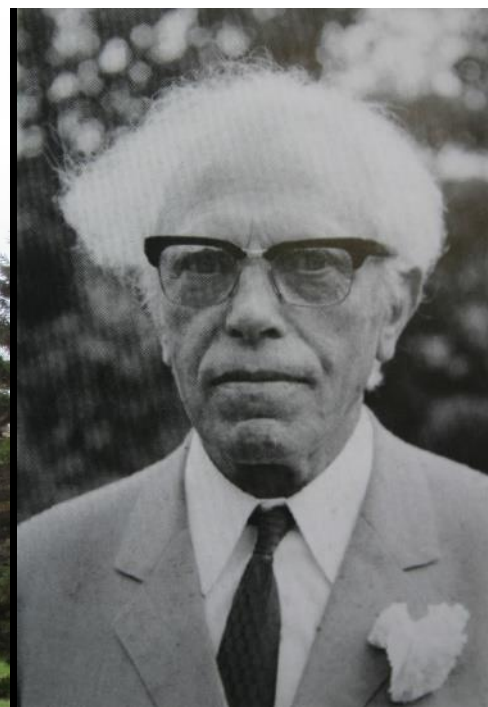
Tijdgenoten van Adriaan in het Westland

• Jan van Vliet

• Als tijdgenoten van Adriaan Dessing en die ook fraaie stijlvolle architectuur toepaste voor de Westlandse woningen die zij toen ontwierpen, waren onder andere Jan van Vliet (1900-1991) uit Veur, het huidige Leidschendam. Heeft veel ontwerpen in voormalige deel van Wateringen, Poeldijk, Honselersdijk en Monster gemaakt. Jan begon zijn levenswerk door zelfstudie. Later volgde hij zijn opleiding aan de Mathesiusschool in Leiden. Hij ontwierp niet alleen woningen voor tuinders en boeren in Veur en omstreken maar ook veel bedrijfsgebouwen in het Westland en de Bollenstreek. Hij was door zijn achtergrond 'n architect die uitvoeringsproblemen vaak erg praktisch wist op te lossen. Het architectenbureau bestaat nog steeds: zoon Jan F. van Vliet nam het in 1965 over en kleinzoon Jan vervolgens in 1998. Het werk van Jan van Vliet was expressionistisch, waarbij duidelijk werd gekeken naar de nieuwe Haagse School-architecten als Co Brandes. De karakteristieke dakvormen en siermetselverbanden zijn typerend voor deze stijl.

*Woning aan de Wateringseweg in Poeldijk
Foto: P.V.*

*Architect Jan van Vliet.
Foto: van architectenbureau Jan van Vliet*

- **W.H.J. Jolink**

- Zeker ook vermeldenswaardig is architect, dhr. W.H.J. Jolink, Gereformeerd van huis uit en geboren in 1896 te Vlaardingen en heeft aan de Geestweg 15 in Naaldwijk gewoond. Kwam tijdens de 2de wereldoorlog in het verzet terecht en wist met hulp van een Duitse arts tegen het einde van de oorlog op een verbluffende wijze uit het concentratiekamp te ontsnappen. Na de oorlog is hij tijdelijk gemeente architect van de Lier en Naaldwijk geweest. Hij heeft voor veel opdrachtgevers woningen in Naaldwijk en Monster ontworpen. Zie verder de lezing van schrijver gehouden op 23 mei 2023 te Naaldwijk in de Binnenhof.

*Voormalige huisartspraktijk met bovenwoning van dokter van den Bijlaart, later Feike Kalsbeek.
Foto: P.V.*

- **Eisso Reitsema**

- Ook de Monsterse architect Eisso Reitsema wil ik in dit verband niet onbenoemd laten. Er gaat echter wel het verhaal dat hij de Poeldijkse Groenten- en Fruitveiling, die al wat langer als Rijksmonument bestempeld staat, ontworpen had, maar dat berust echt op een wijdverbreid misverstand. Dat ontwerp was van de hand van de Haagse architect **Dirk Oosthoek**.

Wel is het benoemen van zijn indrukwekkend lezing op 24 december 1930 over ‘Bouwnijverheid en architectuur in het Westland’, in het nieuwe gebouw van de Naaldwijkse fruit en Groenteveiling, ontworpen door Adriaan Dessing, zeker de moeite waard. Deze lezing gehouden tijdens de Eerste Westlandse Middenstand- en industrie Tentoonstelling, zou heden ten dagen, voor een ieder nog steeds duidelijkheid geven over het ontstaan van de studierichtingen Architectuur, materiaalkunde, logica en comfort. Zijn ontworpen vallen op door het metselwerk, zoals de woning aan de Dijkstraat 12 te Honselersdijk. Maar ook aan de Emmastraat te Monster z’n eigen kantoor met woning is een fraai voorbeeld. Maar het dubbel woonhuis aan de Zuidweg 35, 37 te Naaldwijk geldt als een bijzonder fraai voorbeeld van zijn architectuur dat door de steenkeuze een eigen specifieke uitstraling kreeg, wel meet een duidelijk link naar de Amsterdamse School.

Ontwerp uit 1930, dubbel woonhuis aan de Zuidweg 35, 37 te Naaldwijk.

Foto: P.V.

- **Jos Margry**

- Jos Margry (1888-1982). Hij is een telg uit het architectengeslacht Margry, die zich sterk op kerkenbouw zou richten. Evert Margry (1841-1891) begon in 1867 het architectenbureau in Rotterdam. In 1880 associeerde hij met zijn broer Albert (1857-1911). Albert was de vader van Jos en Albert kwam nog tijdens de studie van Jos te overlijden. Hierdoor voelde hij zich genoodzaakt in 1911 de leiding van het bureau op zich te nemen. Jos heeft hier in het Westland relatief veel bouwwerken mogen ontwerpen, zoals het oude Raadhuis van Schipluiden, het voormalige Juliagesticht aan 'het Julialaantje', c.q. de Herenstraat naast de Johannes de Doperkerk in Wateringen en aan de overzijde van de straat Huize Sint Jan, de voorloper van de Ark. Maar de nieuwe Sint Adrianuskerk en de naastliggende pastorie, beiden aan de Molenstraat te Naaldwijk is wel een bijzonder bouwwerk geworden, dat in 2 mei 2006 als Rijksmonument werd ingeschreven. De relatie met Adriaan Dessing was bijzonder collegiaal en vriendelijk.

Adrianus Kerk te Naaldwijk. Foto: Google Earth Street View.

*J.C. F. Jos Margry op hoge leeftijd.
Foto: uit een stuk van L.J. Hoffman.*

- **S.G. van den Akker**

- Tot slot een tijdgenoot die zowel in de tijd van Adriaan actief was als in de tijd dat Adriaans zoon Wim actief was, is architect S.G. van den Akker uit Monster. Uit eigen ervaring is goed om te melden dat ik op 17 jarige leeftijd 2 maanden mocht meedraaien om aan het vak te ruiken. Siem voerde het werk zoals dat toentertijd gebruikelijk was, vanuit z'n woning aan Emmastraat 96 uit. Collega's van toen waren Arie van den Akker, een neef van Siem en Bert Verdonk, die later een eigen architectuurbureau begon in Zoetermeer. Uit een gesprek met Max Vollebregt van het gelijknamige architectenbureau uit Monster bleek dat hij dat hij er vroeger ook 'n aantal jaar had gewerkt evenals Aris Budding uit 's-Gravenzande. Siem gunde zijn medewerkers, voor die tijd, best wel veel vrijheid van werken. Er werden woningen als onderstaand ontworpen en verbouwd. Deze woning, het tweede project van Siem, werd in opdracht van Klaas de Hoog in 1937 gebouwd. Direct na de tweede wereldoorlog werden seriematige woningen ontworpen ten behoeve van het dorp Ter Heijde, dat tijdens de oorlog op twee panden na volledig, op last van de Duitse bezetter, werd gesloopt. Dit omdat de verdedigingslinie van de Atlantic Wall er doorheen liep. Maar ook ontwierp Siem van den Akker het politiebureau te 's-Gravenzande. Voor het veilingbestuur te Kwintshoek heeft hij vier neerzethallen ontworpen. Het bureau van Siem werd uiteindelijk overgenomen door een Delftse architect, die het niet redde om het bedrijf overeind te houden.

Woning Poeldijkseweg 1 te Wateringen.

Foto: P.V.

Er zullen zondermeer nog meer architecten zijn geweest die in die tijd en in het Westland actief waren, maar voor dit stuk beperk ik me tot de vijf beschreven architecten. Maar ik verzoek u indien u andere architecten nog kent uit deze tijd dit mij te melden. Zie hiervoor de laatste opmerking aan het einde van dit stuk, voor de lijst met werken.

Op voorhand dank ik u hiervoor!

Wilhelmus Georgius Johannes (Wim) Dessing

- **Wim** Dessing was de oudste zoon van **Adriaan** en **Gonda, Wim** werd geboren in 1909 en huwde in 1937 met Catharina Anna Petronella (**Toos**) Zwinkels geboren in 1911. Zij gingen wonen aan de Dijkweg 50a, de woning was toen net opgeleverd en ingericht. Zij kregen daar 5 kinderen, waarvan er twee voor, twee tijdens en een na de 2de wereldoorlog werden geboren. De begane grond van hun woning, werd door de Duitsers gevorderd en het gezin mocht alleen nog de verdieping gebruiken. Toen **Wim** het architectenbureau van zijn vader na een gedegen opleiding versterkte, was het aanvankelijk een voorzetting van het type werken waar Adriaan zich ook op richtte. De tekeningen werden toen nog tot in de eerste jaren van de oorlog veelal gemaakt onder de naam **Architectenbureau A.G.W. Dessing en zoon**. Zo kon **Wim** zich waarschijnlijk ook langzaam inkopen in het bureau, want ook daar waren in die tijd ook al constructies voor om dat geruisloos te laten verlopen.

- Het eerst mij bekende ontwerp van **Wim** Dessing is een woning aan de Middel Broekweg nu nummer 7, die hij begin 1936 ontwierp voor de heer J.J. Vijverberg die oktober 1936 met Petronella van Leeuwen huwde. Later werd deze woning eigendom van de heer P. Hulsebosch sr., die de woning met z'n gezin betrok, later werd deze verbouwd door een vaste trap aan te brengen van de eerste verdieping naar zolder.

Woning aan de Zuidweg 33a te Naaldwijk.

Foto: P.V.

- Aan de Dijkweg 50a t/m 50d werden zoals eerder omschreven totaal 4 woningen ontworpen. Zijn eigen woning werd in augustus 1936 mee begonnen. In die tijd was er nog een slootje voor de woning waarvoor een fraai bijpassend bruggetje werd ontworpen. Het ontwerp stond ook op naam van **A.G.W. Dessing en zoon**.

- Zo ook het ontwerp van juli 1937 voor een woning in opdracht van de heer V. Ph. Valstar aan de Kruisweg 11 te Naaldwijk.

- Aan de Poeldijkseweg 31, toen de Korte Noordweg te Wateringen ontwierp Wim met zijn handtekening, namens Architectenbureau A.G.W. Dessing en Zoon augustus 1938 een woonhuis voor de heer W.M. van der Knaap. Opvallend is dat in beide kopgevels op de zolderverdieping d.m.v. kozijnvorm en plaatsing sterk wordt afgeweken van de bestektekening. Tevens is de dubbele deur in de voorgevel op de begane grond zeer waarschijnlijk later veranderd.

bestektekening voor het woonhuis de heer W.M. van der Knaap aan de Poeldijkseweg 31 te Wateringen

Voorgevel achter een houten schutting van ca 2.00 meter hoog. Rechterzijgevel

Foto P.V.

- En aan de Zuidweg 33a te Naaldwijk ontwierp hij in 1938 een woning. De herdenkingsteen in de gevel toont nog het volgende “D.E.S.G. door P.H.G. Zwinkels en H.A.C. Persoon 13 mei 1938”. P.H.G. was een broer van Wim’s vrouw Toos.

tekening van woning Zuidweg 33a te Naaldwijk W. Dessing.

Foto: P.V.

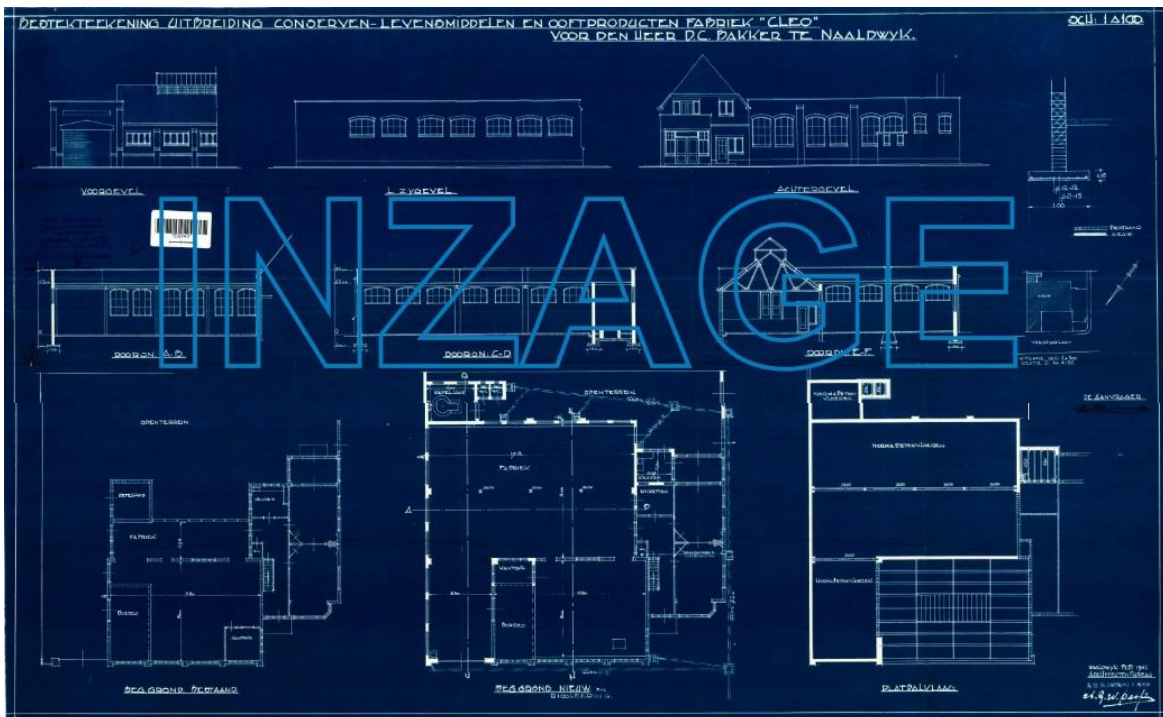
- Een bijna gelijke woning uit 1939 treffen we aan op de Hoge Geest nr. 10 te Naaldwijk. Niet duidelijk is of **Wim** deze heeft ontworpen voor de opdrachtgever Arie Barendse. Wel weten we dat dhr. P. Alkemade de uitvoerende bouwer was. Dhr. P. Alkemade had in de jaren 1930 een aannemingsbedrijf aan de Geestweg te Naaldwijk. Later was zijn bedrijf aan de Opstalweg, totdat het daar plaats moest maken voor woningbouw. P. Alkemade, had de tekening in april 1939 als bouwkundige ondertekend. Bekend is dat Alkemade meer de richting van projectontwikkelaar op ging en naar Den Haag verhuisde met het bedrijf.
- April 1938 maakte hij het ontwerp voor een woonhuis met schuur voor de heer W.J. van den Berg aan de Grote Achterweg 19. Deze woning staat op de hoek met de Grote Woerdlaan. Inmiddels is de woning al diverse malen uitgebreid en aangepast. Recent heeft de familie Schalke de entree van de woning en de directe oprijlaan en tuin gewijzigd en deze eigentijds gemaakt. In deze eerste ontwerpen is de invloed van Adriaan en de sfeer van de vooroorlogs tijd nog goed te herkennen. Deze werken hebben als onderschrift A.G.W. Dessing en zoon, maar werden toen ondertekend door Wim Dessing.
- Uit 1938 is ook het ontwerp van een dubbel woon- en winkelhuis aan de Prins Hendrikstraat 17 te Naaldwijk, van het architectenbureau **A.G.W. Dessing en zoon** bekend. Dit plan werd in opdracht van de heer C.C. Beek ontworpen. We moeten ook niet vergeten dat korte tijd later de tweede wereldoorlog uitbrak en dat zal ontegenzeggelijk grote invloed hebben gehad op de activiteiten van het bureau.
- Tijdens de 2de wereldoorlog maakte **Wim** februari 1940, het ontwerp voor een woning met schuur aan de Middel Broekweg te Naaldwijk voor de heer Adrianus B. Vijverberg. Hij huwde medio september 1940 met Catharina van der Helm. Deze woning werd later ten behoeve van de flats in Pijlentuinen fase 1 afgebroken.
- Ook in 1940 maakt **Wim** een ontwerp voor twee vrijstaande tuinderswoningen aan de Wateringseweg 13 en 15 naast de eerder door zijn vader ontworpen woning op nr. 17a. De woning op huisnummer 15 is net links op de foto te zien.

Twee woningen aan de Wateringseweg 13 en 15 te Poeldijk.

Foto: P.V.

- Tot slot een tuinderswoning aan de Lange Broekweg 22a die **Wim** begin 1941 ontwierp voor Hendricus Zuidgeest, een zwager van de genoemde heren J.J. en A.B. Vijverberg. Hendricus huwde eind juli 1941 met Theodora Vijverberg.
- In 1941 werd door het bureau een uitbreiding voorbereid van de jamfabriek De Cleo aan de Verspycklaan te Naaldwijk. **Wim** zou zelfs vanwege het weinige werk op kantoor tijdelijk ook in de jamfabriek hebben gewerkt. Niet duidelijk is of Adriaan Dessing de bestaande woning ook al eerder ontworpen had.

Oorspronkelijk bestektekening van de eerste uitbreiding in 1941. Tekening: H.A.W.

In oktober 1945 werd de bouwaanvraag ingediend om de nieuwbouw, zoals de foto laat zien, te kunnen realiseren. Opmerkelijk is dat de fabriek een gebouw in 4 verdiepingen werd. Kennelijk was er gedurende de oorlog voldoende groeimogelijkheid in deze sector dat direct na de oorlog dit plan kon worden gerealiseerd. De oorspronkelijke woning is toen wel blijven staan. Later in 1955 vestigde zich Houtstra Kleefstoffen daar, zij kwamen uit Rotterdam.

1955: Continuing growth makes a third move necessary; :: The former jam factory in Naaldwijk was an ideal location.

De voormalige jamfabriek De Cleo die in 1941 werd uitbereid en in 1945, sterk vergroot en vernieuwd.

Foto: archief Houtstra internet

- Na de oorlog kon het niet meer zo uitbundig zijn. Een andere economie, met gewijzigde verhoudingen tussen de verdiensten van de tuinders, het uurloon van de arbeiders en mede daardoor ook gewijzigde kosten van de bouwmaterialen. Hierdoor moest hij met een ander type woning komen. Zijn markt bleef het Westland, maar wel in de veranderde omstandigheid, waarin de Streek zich toen bevond. De eerste jaren na de oorlog richtte **Wim** zich vooral op het maken van ontwerpen voor verbouwingen en weer later ook op individuele woningen voor particulieren en tuinders. Dergelijke woningen heeft **Wim** veelvuldig gebouwd in het Westland en zijn steeds duidelijk herkenbaar. Een enkele maal was er ook wel een groter project, waarvoor hij dan met architect Geels uit Oegstgeest een samenwerking aanging.
- Woningen in de Karel Doormanstraat in Ter Heijde, die direct na de Tweede Wereldoorlog werden gebouwd, zijn van zijn hand.
- Ook heeft hij de groenteveiling van Poeldijk uitgebreid, de huidige loods waar Pont Meyer Westland gevestigd is.
- In januari 1949 werd door de verbouwing met een kantoor op de verdieping boven de keuken aangevraagd bij de gemeente Naaldwijk. Hieruit kunnen we concluderen dat **Wim** na het overlijden van zijn vader **Adriaan** in september 1948 nog een paar maanden op het kantoor aan de Herenstraat heeft getekend, maar toen definitief het bureau ging voortzetten vanuit de Dijkweg 50a. **Wim** werkte

daadwerkelijk vanaf medio 1949 vanuit zijn kantoor aan huis, dat nu nog steeds aan de Dijkweg 50a te Naaldwijk staat. De woning wordt anno 2017 bewoond door de heer en mevr. F. Weverling.

Woning met kantoor aan de Dijkweg 50a te Naaldwijk.

Foto: P.V.

- Kenmerken van het werk van **Wim** liggen voor een deel in het verlengde van de stijl van zijn vader **Adriaan**. **Wim** bouwde veelal in gele baksteen, die ook in Noorsverband of kettingverband werden verwerkt. Een donkerder plintsteen gebruikte hij om te voorkomen dat de muur op maaiveldhoogte te veel vervuilde. Plint en overige metselwerk werden gescheiden door een rollaag. De plattegrond van de woning had ook vaak een uitbouw waar de achterdeur werd geplaatst. De woonkamer kreeg één groot kozijn op een paar grote houten klossen en stak circa tien centimeter buiten de muur als een soort erker. Kleur van de buitenkozijnen was gebroken wit met een accentkleur voor de vaste ramen en de draairamen. Boven was vaak aan een van de slaapkamers een balkon gemaakt om het beddengoed goed te kunnen luchten. Binnen werd onder de trap een kelder gemaakt. Deze woningen stonden direct na de tweede wereldoorlog model als de nieuwe lijn in de Westlandse woningbouw voor met name de tuinders. Er staan er legio in het Westland, ik noem er enkelen;
- Lange Wateringkade 35a te Kwintsheul, oorspronkelijk gebouwd voor Leonardus, L.v.d. Goes, ontwerp is van november 1953, vergunning werd verleend sep 1954 en de oplevering was van 1954. Dergelijke woningen werden ook wel door een plaatselijke bouwer, in dit geval Bouwbedrijf J. Eekhout uit Kwintsheul gebouwd die in overleg met de opdrachtgever en architect **Wim** Dessing het geheel coördineerde en na bouwvergunning de uitvoering voor z'n rekening nam.
- Lange Wateringkade 34b te Kwintsheul, oorspronkelijk gebouwd voor C. Eekhout. Zoals de woning Lange Wateringkade 35a, werd ook deze woning door Bouwbedrijf J. Eekhout uit Kwintsheul gebouwd die in overleg met de opdrachtgever en architect **Wim** Dessing het geheel coördineerde en na bouwvergunning de uitvoering voor z'n rekening nam.

Woning aan de Lange Wateringkade 34b te Kwintshoel. Foto: P.V.

- Ook op de Driesprong de huisnummer 6 en 27 te Kwintshoel.

Woning aan de Driesprong 6 te Kwintshoel.

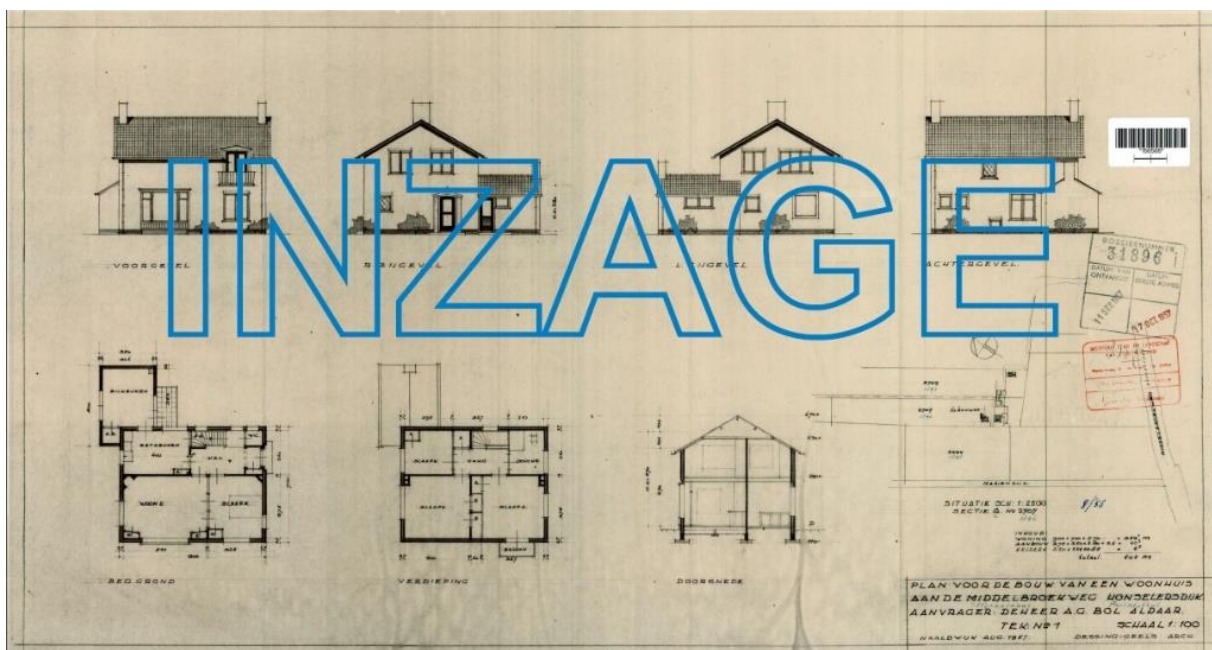
Foto: P.V.

- Aan de Holle Watering staat een dergelijke woning.
- Aan de broekkade 9 te Honselersdijk voor de heer A.J. van der Valk.
- Een woning aan de Middel Broekweg 110 te Honselersdijk voor dhr. H. Bruinen in 1952.
- Aan de huidige Bossloot 2 werd in maart 1954 een woning ontworpen voor de heer Duiniveld. We zien hier voor het eerst een tekening waarop beide architecten vermeld staan. W. Dessing Architect en Th.N.J.A. Geels Arch.B.N.A.

*Onderhoek tekening voor de woning voor dhr. Duijnsveld te Honselersdijk 1954
Foto: H.A.W.*

- Voor de heer A.J.M. van der Voort werd door **Wim** onder werknummer 444 aan de Mariëndijk 31 te Honselersdijk in 1956 een woonhuis ontworpen.
- Voor de heer A.G. Bol ontwierp Wim augustus 1957 aan de Kerkstraat te Kwintsheul een tuinderswoning. Deze woning heeft inmiddels plaats moeten maken voor de nieuwbouwwoningen die door Agora B.V., een samenwerking tussen Wateringen Wonen, de plaatselijke woningbouwcorporatie en van Mierlo Planontwikkeling B.V., achter de toenmalige garage “De Heul”, werden ontwikkeld.

Woning voor dhr. A.G. Bol Kerkstraat te Kwintsheul 1957 W. Dessing. Tekening: H.A.W.

- Aan de Wateringsweg in Poeldijk evenals elders in het Westland staan meerdere voorbeelden van deze naoorlogse tuinderswoningen.
- Ook aan de Grote Achterweg 13 wordt maart 1959 een woning voor de heer A.P van Veen aangevraagd en gebouwd. Wanneer het te druk was werd ook hier de hulp van architectenbureau Geels

ingeroepen. Ik heb de indruk dat er nog wat later een steviger band tussen de 2 bureaus ontstond, want we zien op tekeningen uit die periode als bureau Dessing-Geels vermeld worden. De heer Th. N.J.A. Geels was lid van de B.N.A. mogelijk dat ook dat een rol speelde.

- De oliecrisis van 1973 zorgde er voor dat er minder werk binnenkwam. Het bureau werd door **Wim** enkele jaren later gestopt, zonder overdracht aan een ander. Van Geels die al langer met compagnon Kamsteeg was geassocieerd verloor hiermee een goed contact in het Westland. **Wim** is op 2 dagen na, 68 jaar geworden; hij woonde toen met Toos in een appartement in Rijswijk. Zijn kinderen hebben na zijn overlijden het archief, dat nog bestond uit tekeningen en bijbehorende stukken van de werken van **Adriaan** en **Wim**, aangeboden aan de gemeente Naaldwijk. Deze weigerde echter de stukken in ontvangst te nemen, waarna men helaas moest besluiten het te laten afvoeren naar een vernietigingsbedrijf.

Robert Dessing

• Ook uit de Westlandse tak is nu nog een telg actief als architect. Het is Robert Dessing, 1981, werkt als architect bij architectenbureau van Manen in Noordwijk aan Zee. Hij is een achterkleinkind van **Adriaan**. Van 2018 tot 2024 is hij namens van Manen direct betrokken bij het ontwerp van de woningen die gebouwd worden in Poeldijk op de locatie van de Westlandse Zoom tussen het dorp en het ABC-terrein, de voormalige Fruit en Groenteveiling Westland Noord.

Robert zijn opa Petrus Dessing, 1946, was tijdens zijn werkzame leven gemeente-architect in Dongen.

Een ontwerp van Robert Dessing, werkzaam bij architectenbureau van Manen.

Foto: Website

Robert Dessing en LinkedIn

• Uit deze van oorsprong **Westlandse familie Dessing** zijn dus acht en mogelijk negen architecten in vijf generaties voortgekomen.

• Opmerking: om toch tot een zo volledig mogelijk overzicht van de werken van de architecten **Adriaan** en **Wim** Dessing te krijgen, doe ik **een oproep** aan een ieder en speciaal die bewoners en/of eigenaren, die hun pand al of niet in dit stuk zagen, dit aan mij te melden, zeker wanneer het vaststaat dat het door een Dessing werd ontworpen. Maar ook voor andere beeldbepalende architecten in het Westland ben ik bereid een onderzoek te starten, U kunt dit mailen naar pamvdvalk@gmail.com.

Naaldwijkse Tak familie Dessing

		1ste huwelijk			
Willem Dessing			Wilhelmina van der Ende		
1848 Naaldwijk *	X		1851 Den Haag *		
1935 Naaldwijk +			1881 Naaldwijk +		
Meestertimmerman			2de huwelijk		
Ontwerper en Aannemer			Johanna de Vreede		
	X		1855 Delft		
			1923 +		
5 kinderen en 10 kinderen	_____				
Adrianus Adriaan Dessing			Hillegonda Kester		
1882 Naaldwijk *	X		1885 Naaldwijk *		
1948 Naaldwijk +			1960 Den Haag +		
Architect					
9 kinderen	_____				
_____					
Wilhelmus Wim Dessing		Catharina Zwinkels	Hendrikus Harry Dessing		Maria van Leeuwen
1909 Naaldwijk *	X	1911 Naaldwijk *	1912 Naaldwijk *	X	1923 Naaldwijk *
1977 Rijswijk +			Jurist		
Architect			Directeur soc. zaken		
5 kinderen			Honselersdijk		
		4 kinderen	_____		
		Frank Dessing	Cecilia Kruyk	René Dessing	Rudolf Dessing
		1948 Naaldwijk *	X 1950 Honselersdijk *	1956 Naaldwijk *	1946 Dongen * X
		Notaris Den Haag		Kunsthistoricus en	apotheker
				Deskundige op het	apotheker
		4 kinderen	_____	historische Buitenplaatsen	3 zonen
					Robert H. Dessing
					1981 *
					Architect

• Lijst van werken die door Adriaan Dessing werden ontworpen.

1. Herenstraat 51-53 Naaldwijk winkel en bovenwoning voor de heer P. Kuivenhoven in 1907.
2. Boerderij te Abtswoude, gemeente Hof van Delfland, tegenwoordig wijk Voorhof te Delft voor dhr. W. Wenneker in 1907, onteigend en gesloopt na 1968.
3. Onderwijzerswoning en verbouwing van de lagere school te Maasdijk 1914 A.G.W Dessing.
4. Herenstraat te Naaldwijk nieuwe voorgevel voor eigen pand 1914 A.G.W. Dessing.
5. Bernadetteschool Dijkweg Naaldwijk 1915, gebouwd in 2 fases.
6. Villa voor dhr. N. Reincke aan de Heulweg te Kwintsheul medio 1919 A.G.W. Dessing.
7. Landhuis Nieuwe weg 41 te Naaldwijk ca 1920 voor dhr. H.J. Meursing.
8. Huis "Onder 't Stroodak" Geestweg 1 Naaldwijk voor dhr. Karel Vincentinus K.V. Kuijvenhoven en Krijna Klazina Hofland 1925.
9. Veiling Naaldwijk eerst aan het Zuideinde en 17 jaar later aan de 's-Gravenzandseweg 1910.
10. 2 woningen aan de 's-Gravenzandseweg Naaldwijk voor de Groente en Fruitveiling ca 1927.
11. Woning aan het Poeldijksepad 13 te Honselersdijk voor dhr. S.J. Scheffers 30 april 1927 samen met nr. 11.
12. Woning aan de Driesprong 20 te Kwintsheul voor dhr. M. Steenks in juni 1927 is nog vrijwel authentiek.
13. Woning aan de Vredebestlaan 6 te Poeldijk met links uitbouw voor Jac. de Groot in oktober 1927.
14. Waarschijnlijk ook de woning aan de Emmastraat 5 te Monster maart 1929, waarschijnlijk A.G.W. Dessing
15. Woning met rieten kap aan de Galgeweg 10 te Naaldwijk in opdracht van Benjamin van den Ende en Maria Zwarts, ontworpen en gebouwd in 1928.
16. Dijkweg 147 woning ontworpen ca 1928 is nu een gemeentelijk monument.
17. Dijkweg 153 woning ontworpen ca 1928 is nu een gemeentelijk monument.
18. Twee onder één kapwoning aan de Zuidweg 45 te Naaldwijk 1928.
19. Woning omgebouwd tot kantoor aan de Kijckerweg 105 de Lier ca 1928.
20. Heulweg 67 te Kwintsheul woning 'Carpe Diem' voor dhr. Ph. Van Steekelenburg 1928.
21. Oosteinde 110 Wateringen woning voor dhr. Johannes Jacobus Strik 1928.
22. Noordweg 87 te Wateringen woning voor dhr. Petrus Vijverberg en Wilhelmina Zwinkels 1928.
23. Een soortgelijke woning Molenlaan 14 (later omgenummerd) te Honselersdijk.
24. 2 winkels en 28 woningen aan de Oranjestraat te Maasdijk in opdracht van Bouwvereniging Samenwerking te Maasdijk 1 februari 1929.
25. Woning voor de melkhandel van den Ende aan de Verburchlaan 1 te Naaldwijk 1929.
26. Twee onder één kapwoning ontworpen voor de heren W. Verhagen en H. v.d. Bospoort Geestweg 25 en 27 te Naaldwijk maart 1929.
27. 4 woningen aan de Monsterseweg 79, 81, 83 en 85 te 's-Gravenzande ca 1929.
28. Woning aan de Middel Broekweg 111 te Honselersdijk voor Kuijvenhoven 1929.
29. De woning Bosch en Duin aan de Haagweg 137 te Monster ca 1930.
30. Woning van Jan Steekelenburg Heulweg 52a te Kwintsheul ontwerp en uitvoering ca 1930.
31. Woning voor L.M.A. Leen Zwinkels Opstalweg 31 te Naaldwijk bouwjaar 1930.
32. Woning Bospolder 11 te Honselersdijk voor dhr. J.A.G. van Marrewijk dec 1930.
33. Het R.K. verenigingsgebouw 'Fata Morgana' aan de Choorstraat 99 te Monster 1931.
34. Slagerij met bovenwoning voor dhr. Nicolaas van Leeuwen Rembrandtstraat te Naaldwijk.
35. Woning Mariëndijk 10 te Honselersdijk voor de familie L.F. Toussaint 1931.
36. Woning voor de familie van Ruijven aan de Strijpwetering 56 te Rijswijk 1930.
37. 96 woningen in de wijk Kruisbroek te Naaldwijk voor de Kath. Woningbouwver. St. Jozef.
38. Het ontwerp voor de R.K. meisjesschool te Kwintsheul toen gemeente Monster 1931
39. Landhuis aan de Wateringsweg 17a te Poeldijk voor de heer J. Kester 1932.
40. Tuinderswoning aan de Noordweg 49 Wateringen voor dhr. Hendricus Zwinkels 1932 is gemeentelijk monument.
41. Twee onder één kapwoning aan de Dijkweg 117 en 119 te Naaldwijk.
42. Oosteinde 108 Wateringen woning voor dhr. J.H. Strik 1933.
43. Noordweg 89 toen Wateringen nu Den Haag een woonhuis voor dhr. C. H. Kühne november 1933.
44. Lange Broekweg 11 Naaldwijk woning voor dhr. Johannes Groenewegen 1933.
45. Verbouwing van een dubbel woonhuis Dijkweg 45 Naaldwijk A.G.W. Dessing oktober 1934.
46. Bospolder 7 te Honselersdijk woning voor dhr. A.S. van Marrewijk apr. 1935.
47. Emmastraat 12 te Monster voor dhr. W.A. van Spronsen sept. 1935
48. Middel Broekweg 14 te Honselersdijkwoning voor dhr. Klaas Groenewegen 1935 A.G.W. Dessing.
49. Prins Hendrikstraat 25 te Naaldwijk ontwerp garage met bovenwoning juli 1936 A.G.W. Dessing.
50. Woning Dijkweg 50a voor dhr. W. Dessing augustus 1936,
51. Twee maal drie onder één kap woning aan de Dijkweg 127a, 127b en 127c en 129, 131 en 131a voor dhr. Jac van Kester december 1936 Architectenbureau A.G.W. en zoon.
52. Woning aan de Kruisweg 11 te Naaldwijk voor dhr. V. Ph. Valstar juli 1937 A.G.W. Dessing en zoon.

53. Woning aan de Zwartendijk 27 te Monster voor dhr. J.L. Zuyderwyk aug 1937 AGW Dessing en zoon.
54. Dubbel woonhuis Verspycklaan te Naaldwijk voor dhr. J. van Schie december 1937 AGW Dessing.
55. Aanpassing van het ontwerp voor de R.K. meisjesschool te Kwintsheul gem. Monster 1937.
56. Woonhuis 50d voor dhr. J. Bolten augustus 1937. Projectontwikkeling in combi met 35 en 41 onder de naam van A.G.W. Dessing en Zoon.
57. Twee onder één kapwoning aan de Dijkweg 50b en c voor dhr. N. Barendse februari 1938.

• **Lijst van werken die door Wim Dessing werden ontworpen.**

1. Woning aan de Middel Broekweg 3a nu 7 te Naaldwijk voor de heer J.J. Vijverberg feb 1936.
2. Woning aan de Grote Achterweg 19 te Naaldwijk 1938.
3. Woning aan de Zuidweg 33a te Naaldwijk voor dhr. P. Zwinkels 1938.
4. Dubbel woon- en winkelhuis voor de heer C.C. Beek aan de Prins Hendrikstraat 17 te Naaldwijk 1938
5. Woning voor dhr. van der Knaap aan de Korte Noordweg, nu is dat Poeldijkseweg 31 geworden te Wateringen. Het ontwerp is van 1938, onder de naam van A.G.W. Dessing en Zoon, getekend door Wim.
6. Aan de Molenlaan 17 en 17a te Honselersdijk ontwierp Wim namens A.G.W. Dessing en zoon nov. 1938 een dubbel woonhuis.
7. Vermoedelijk ook de woning aan de Hoge Geest 10 te Naaldwijk voor de bouwkundige dhr. P. Alkemade tekening uit 1939 indirect voor dhr. A. Barendse.
8. Woning voor de heer A.B. Vijverberg aan de Middel Broekweg 7a te Naaldwijk feb 1940.
9. Twee tuinderswoningen aan de Wateringseweg 13 en 15 uit uiterlijk van de woningen zijn gelijk, ontwerp uit 1940.
10. Tuinderswoning aan de Lange Broekweg 22a te Naaldwijk voor dhr. H. Zuidgeest januari 1941.
11. Uitbreiding jamfabriek De Cleo Verspycklaan te Naaldwijk 1941 AGW Dessing en zoon.
12. Nieuw ontwerp voor de vergroting van jamfabriek De Cleo okt 1945 AGW Dessing en zoon.
13. Woningen in de Karel Doormanstraat in Ter Heijde voor gemeente Monster 1946.
14. Splitsen van een woning Dijkweg 42 te Naaldwijk in een onder en bovenwoning 1950.
15. Ontwerp voor een Wit Gele Kruisgebouw aan de Dijkweg 47 te Naaldwijk september 1950.
16. Woning aan de Lange Wateringkade 35a te Kwintsheul voor de heer L. van der Goes ontwerp nov. 1953
17. Woning Middel Broekweg 108, 109 of 110 voor dhr. H. Bruinen 1952 uitbreiding van de woning met een bijkeuken januari 1956.
18. Woning aan de Boschslot nabij de Rolpaal nu Bospolder 2 te Honselersdijk voor dhr. Duijnsveld ontwerp maart 1954.
19. Woning aan de Dijkweg 56a te Naaldwijk voor dhr. K.H. Oosterhoff
20. Woonhuis aan de Mariëndijk 31 te Honselersdijk voor dhr. A.J.M. van der Voort mei 1956.
21. Woning aan de Lange Wateringkade 34b te Kwintsheul voor dhr. C. Eekhout ca 1956.
22. Woning aan de Holle Watering te Kwintsheul.
23. Woning voor dhr. A.G. Bol Kerkstraat te Kwintsheul 1957.
24. Woning Broekkade 9 te Honselersdijk voor dhr. A.J. van der Valk februari 1959.
25. Woningen aan de Driesprong 6 en 27 te Kwintsheul.
26. Woning aan de Nieuweweg 45 te Poeldijk
27. Uitbreiding veiling Poeldijk met een loods rechts van bestaande gedeelte.
28. Meerdere woningen aan de Wateringseweg o.a. nr. 11 te Poeldijk.
29. Woning Grote Achterweg 13 te Naaldwijk voor dhr. A.P. van Veen juni 1959.
30. Woning aan de Kleine Achterweg 46 te Naaldwijk.
31. Woning De Rijnhof 6c Den Haag.
32. 12 woningen voor de Nabo aan de Patrijslaan te Honselersdijk september 1967 Dessing – Geels arch.
33. 24 en8 woningen voor de Nabo in Pijlentuinen II te Naaldwijk mei 1970 Dessing en Geels arch.

• Achtergrond van Piet van der Valk

• Dit stuk over de familie Dessing werd opgemaakt door ir. Piet van der Valk geboren 1949. Hij heeft de HTS bouwkunde Den Haag in 1973 afgerond. Na 3 jaar ontwikkelingswerk in Ivoorkust en Peru, begon hij in 1976 aan de studie architectuur en stedenbouw aan de T.U. in Delft. Die hij in 1983 afrondde, met ontvangst van de bul, in de bekende rode koker, naast zijn dagelijkse werk. Hij huwde met Mieke Verbakel in 1978 en zij kregen 3 kinderen en veel later 5 kleinkinderen. Hij is vanaf 1976, 36 jaar van bouwkundige tot projectontwikkelaar, actief geweest bij Wilma Den Haag en van Mierlo Bouw en Ontwikkeling. Vanaf 1985 als adjunct directeur en van september 1991 tot maart 2012 was hij directeur en mede aandeelhouder bij het bedrijf, sinds 1993 te Maasland en in 2004 werd het Maasdijk door de eenwording van de Westlandse gemeente. Met Mieke kochten zij in 1999 de woning Noordweg 49 te wateringen. Op de pagina's 47 t/m 50 leest u over deze woning die uiteraard werd ontworpen door Adriaan Dessing. Hij maakt sinds 2013 deel uit van de monumentencommissie van gemeente Westland, was tevens voorzitter/secretaris van de jury van de Oud-Westlandprijs tot december 2017. Sinds januari 2016 was hij bestuurslid/penningmeester bij 'Fonds Westland'. Na het samengaan van Fonds Westland en Fonds 1818 per 1 januari 2019, werd de naam, 'Stichting Vastgoed Westlandse Druif' waar hij bestuurslid/penningmeester bleef totdat de Stichting eind 2022 werd opgeheven. Het paviljoen de Druif werd per 1 oktober 2021 verkocht en de opbrengst wordt besteed aan Westlands erfgoed in brede zin van het woord. Hij schreef maandelijks vanaf 1 januari 2014 een artikel in Het Hele Westland, voor de rubriek 'De westlander en zijn moNument'. Na 1 januari 2020 werd dit 'De prent die u niet kent' Hij is een mede-initiatiefnemer van WestlandOntmoet 🙌

Tevens mede-initiatiefnemer van de Architectuurprijs Westland die vanaf 2018 om de 2 jaar wordt uitgereikt en nu de naam 'Adriaan Dessing Prijs' draagt. Hij spant zich mede met andere initiatiefnemers in voor de komst van een nieuw Kunst Museum Westland. Waarbij valt op te merken dat het Westlands Museum inmiddels is samengegaan met de initiatiefnemers van het Kunst Museum. Naast de reeds gekozen Streek- en tuinbouwfunctie vormt de Kunst een derde poot waarop het Westlands Museum nu draait. Tot slot gaf hij lezingen over Monumenten, Architectuur en het Universum voor serviceclubs en een ieder die geïnteresseerd was, maar ook voor kids uit de groepen 1/2, 3 t/m 8 van de Westlandse basisscholen, de BSO's en voortgezet onderwijs, maar dan blijft het vaak wat beperkt tot ons zonnestelsel voor de jongste kinderen of de Melkweg voor de wat ouderen.

Piet van der Valk

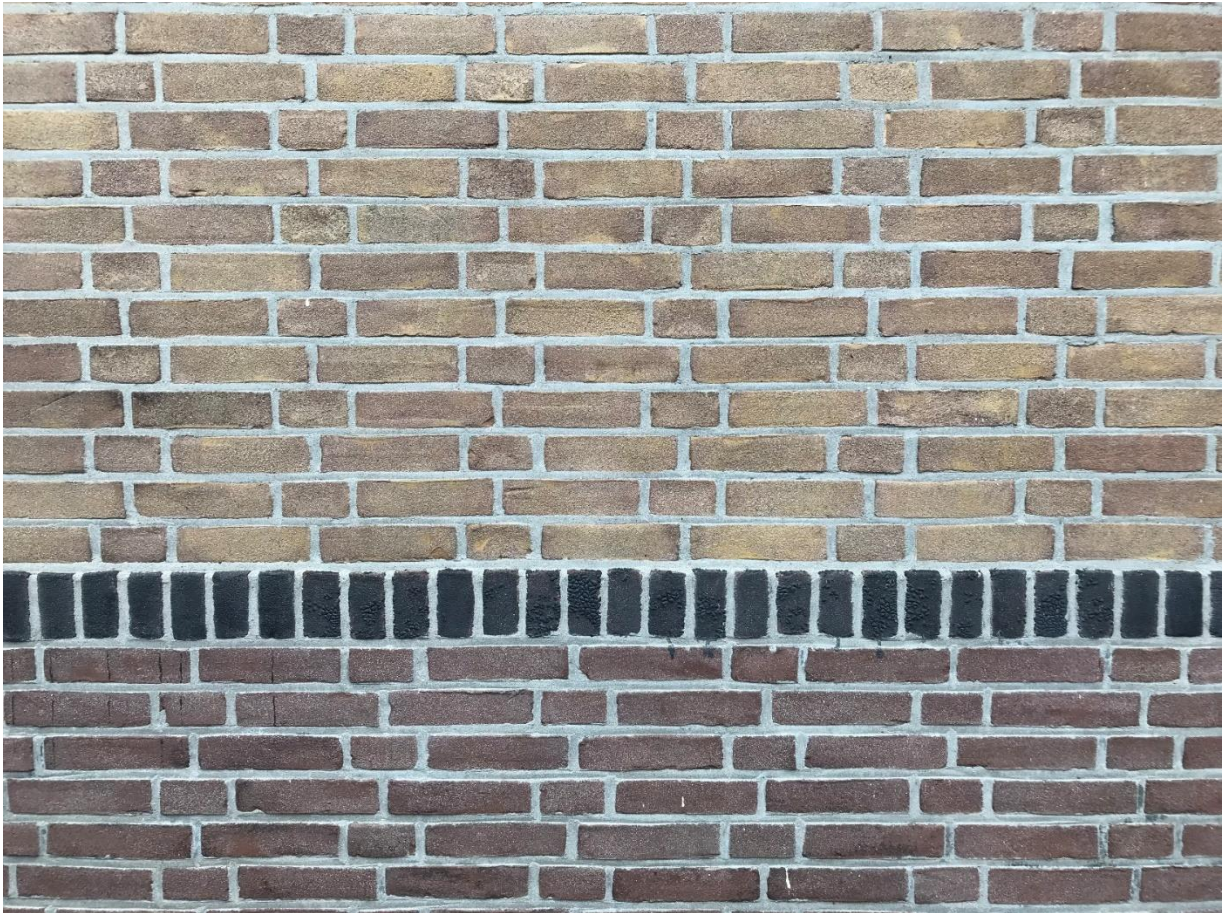
Foto 2012 van Foto Loch

● **Verantwoording van de getoonde Foto's:**

1. Foto's H.A.W., Historisch Archief Westland.
2. Foto's P.V., Piet van der Valk.
3. Overige foto's zie de betreffende foto.

● **Bronnen:**

- a. Lijst van Rijksmonumenten van de digitale bibliotheek voor de Nederlandse Letteren in samenwerking met Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- b. Lijst van Gemeentelijke monumenten van Gemeente Westland.
- c. Lijst van Gemeentelijke monumenten van Gemeente Midden Delfland.
- d. Site van het Nederlands Architectuur Instituut.
- e. Historisch Archief Westland in Naaldwijk met steun van de vrijwilligers Gerard Beijer voor de kadastrale gegevens voor Monster en Naaldwijk Ingrid Nuijten en Martin Vis.
- f. Gemeente Westland via Internet het opvragen van dossiers.
- g. Avondblad "De Tijd" vrijdag 4 sep 1931 onder de kop 'kerkelijk leven' kerkconsecratie van de Adrianuskerk te Naaldwijk.
- h. Secretarieel jaarverslag Cuypers – genootschap 2012.
- i. René Dessing Heemstede.
- j. De site mooistegeslooptekerk.nl/kerken/Sint-Vincentiuskerk.
- k. Gesprekken met Georgius Jozef Dessing te Rijswijk, kleinzoon van Adrianus Dessing en het derde kind en zoon van Wim Dessing.
- l. Archief van de Adrianus Parochie te Naaldwijk, o.a. het boek 'Waar mensen samenkomen'
- m. Waar Wateringen kerkte van F.C. Groen.
- n. Tidinge van die Goude, tijdschrift van de historische vereniging 'Die Goude' 2015.
 1. C.P.W Dessing, een kerkenbouwer uit Gouda van Bianca van den Berg.
 2. Spurtocht naar het 'verkeerde pand' van Dessing van Gert Jan Jansen.
- o. Ruud Dessing van architectenbureau Martini in Groningen.
- p. Robert Dessing werkzaam bij architectenbureau van Manen in Noordwijk.
- q. Anne Dessing, Studio Anne Dessing te Amsterdam.
- r. Website van de Parochiefederatie Sint Franciscus tussen duin en tuin.
- s. Stamboom van de familie Dessing en de eigen stamboom PAM van der Valk in programma MyHeritage, 'Valk Web Site'.
- t. Artikel over Adriaan Dessing en Een Roozenburghuis in Het Hele Westland "De Westlander en zijn moNument" van Piet van der Valk.
- u. Historisch Jaarboek Westland GOW 2016 het artikel Bouwbureau Margry van mevrouw Liduin Badoux-Grootscholten.
- v. Historisch Jaarboek Westland GOW 2016 het Artikel Architectuur van de Westlandse familie Dessing van Piet van der Valk
- w. Els Spaargaren te Naaldwijk.
- x. Gerda en Harry Spaan te Naaldwijk.
- y. Roelie van den Ende.
- z. Ineke van Eijle Dusolina.
- aa. Chris Batist te Kwintshuil, woont niet alleen in een Dessingwoning, maar was ook behulpzaam als voorzitter van de Historische Vereniging Wateringen-Kwintshuil.
- bb. Machutus, rots in de branding 1803 – 2003, geschreven door J.N.M. van Leeuwen.
- cc. Het boek 'Achter vaders rug' van Lia Spitters waarin zij Rien de Hoog, een druiventuinder aan het woord laat.
- dd. Pim Vingerling.
- ee. Dieuwke en Karel Kuijvenhoven.
- ff. Henk Groenendaal Schipluiden.
- gg. Marijke Verbakel-Steekelenburg te Honselersdijk.
- hh. Christine Stolk-van der Hoeven toen Honselersdijk nu Oostvoorne.
- ii. Genealogie van het Westlandse geslacht Vijverberg door P.A. Vijverberg.
- jj. Arnold Vijverberg te Wateringen.
- kk. Facebook: Alies de Graaf "Je bent een echte Westlander" e.d. en de resultaten uit verschillende historische meldingen.

Noors of ketting-verband metselwerk